

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งขอเสนอสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาระดับอุดมศึกษา
  - 1.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับ
  - 1.2 ภูมิหลังของเรื่องที่ศึกษา
  - 1.3 สรุปสถานภาพการจัดอุดมศึกษาไทยในแต่ละระดับ
  - 1.4 พันธกิจและภารกิจของอุดมศึกษา
  - 1.5 การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
  - 1.6 การประกันคุณภาพภายในโดยทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาใน

สังกัด

2. หลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์
  - 2.1 พัฒนาการของการศึกษาเกษตร
    - 2.1.1 สังเขปพัฒนาการของการศึกษาไทย
    - 2.1.2 พัฒนาการของการศึกษาเกษตรในโรงเรียน
    - 2.1.3 พัฒนาการของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์
    - 2.1.4 สรุปพัฒนาการของการศึกษาเกษตร
  - 2.2 หลักสูตร การเรียนการสอนวิชาอาชีพเกษตรกรรม
  - 2.3 คณะเกษตรศาสตร์
3. ปัจจัยการศึกษาต่อของนักเรียน
  - 3.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ
  - 3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อ
  - 3.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
4. บทบาทของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษา
  - 4.1 บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
  - 4.2 ทฤษฎีและความหมายของการมีส่วนร่วม
5. ความต้องการในการเลือกศึกษาของนักเรียน
  - 5.1 ความถนัดและความสนใจวิชาเกษตร
  - 5.2 ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน
  - 5.3 เกียรติยศชื่อเสียง

- 5.4 บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 5.5 ความจำเป็นบางประการ
- 6. สถานภาพของผู้ปกครอง
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษาระดับอุดมศึกษา

มีผู้ให้คำจำกัดความของอุดมศึกษาหลายท่าน ไว้ดังนี้

สุชาติ เมืองแก้ว (2551, บทคัดย่อ) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นบทบาทหนึ่งของรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ที่มีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนในประเทศได้รับบริการอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ มีความเท่าเทียมตามสิทธิและโอกาส บนพื้นฐานศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นพลเมืองมีคุณค่าของสังคม ใช้ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่งที่ต้องจากประถมศึกษา มัธยมศึกษาตามลำดับ การศึกษาถือเป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งผลิตกำลังคนระดับสูงออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติในแขนงวิชาชั้นสูงแขนงต่างๆ ประเทศที่มีพลเมืองได้รับการศึกษาสูงย่อมได้เปรียบกว่าประเทศที่พลเมืองด้อยคุณภาพทางการศึกษา ประเทศที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพดีย่อมได้เปรียบประเทศที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้อยคุณภาพและปริมาณการผลิตบัณฑิต

1. มาตรฐานการศึกษาทั่วไป

1.1 การจัดการอุดมศึกษาจะต้องจัดเพื่อมหาชน (Mass education) เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามความพร้อมและความสามารถ โดยอาจจัดในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบให้สนองคนกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส คนยากจน คนพิการ โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา เพศและอายุ

1.2 มาตรฐานการจัดการศึกษาจะต้องเน้นความรู้คู่คุณธรรมในการผลิตบัณฑิต และคุณภาพของผลงานวิชาการและงานวิจัยเพื่อการเผยแพร่ไปสู่การพัฒนาประเทศ

1.3 สถาบันอุดมศึกษาจะต้องผลิตผู้สำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมและเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรม มีความเป็นประชาธิปไตยและร่วมแก้ปัญหาของสังคมอย่างเสียสละ

1.4 สถาบันอุดมศึกษาจะต้องศึกษาสังคมมุ่งวิเคราะห์ปัญหาของสังคมแสวงหาแนวทางแก้ไข ชี้แนะแนวทางที่ดีกว่าและแจ้งเหตุเตือนภัยให้แก่สังคม

1.5 ดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและส่งเสริมวัฒนธรรมและสังคม สหิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย การรักษาสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของมนุษย์ในสังคม

1.6 ควรจัดระบบการเรียนให้ยืดหยุ่นมากขึ้นโดยเฉพาะระยะเวลาในการศึกษา สถานศึกษา ลักษณะการเรียนทางระบบปิดและระบบเปิด การศึกษาทางไกลและนำเทคโนโลยี มาใช้ในการสอนการเรียนรู้ให้มากขึ้น

1.7 สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีเป้าหมายการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ และมีระบบประเมินผู้บริหารและบุคลากรอย่างโปร่งใส

1.8 การบริหารสถาบันอุดมศึกษาจะต้องยึดหลักการกระจายอำนาจเพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการบริหารมากยิ่งขึ้น

1.9 สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการท้องถิ่น ชุมชน และสังคม และความต้องการของตลาดแรงงาน

1.10 สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญในการร่วมมือกับนานาชาติให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องการเรียนการสอน การวิจัย และจัดบริการวิชาการร่วมกัน

1.11 สถาบันอุดมศึกษา ควรมีศูนย์การวิจัยที่เข้มแข็งเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรและร่วมแก้ไขปัญหาให้ข้อเสนอแนะแก่สังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 7-23) ได้สรุปความหมายและ แนวทางของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไว้ดังนี้ อุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่ง มีหน้าที่ สำคัญในการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ค้นคว้า วิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งรวมวิทยาการ หลากหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก อุดมศึกษาจึงนอกจากถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศที่กำหนดโดยนโยบายและ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว อุดมศึกษายังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change agent) ไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา

ดาวเรือง แนวทอง (2548, หน้า 1) กล่าวว่า มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาชั้นสูงสุด มีภารกิจหลัก 4 ประการคือ การจัดการเรียนรู้ การวิจัย การบริการ งานวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ส่วนงานบริหาร คณะ สำนัก สถาบัน และหน่วยงานวิชาการต่างๆ ทำ หน้าที่สนองนโยบายของมหาวิทยาลัย บุคลากรของมหาวิทยาลัยจึงหลากหลายประเภท ประกอบด้วย อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย เจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ และนักศึกษา จากการที่ มหาวิทยาลัยมีภารกิจหลักดังกล่าวข้างต้น ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปฏิบัติหน้าที่ผลิตผลงานทาง วิชาการ การศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เป็นไป ตามมาตรฐานวิชาการสอดคล้องกันกับการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาประเทศ

ในทุกๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานต่างของมหาวิทยาลัยจึงต้องมีการผลิตเอกสารเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่อันเป็นหลักฐานจากการปฏิบัติงาน

1. จุดมุ่งหมายการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้ให้คำกล่าวว่สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทในการชี้นำสังคมมาโดยตลอด สังคมทั่วไปให้การยอมรับและให้ความสำคัญกับสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นสถาบันหลักของประเทศ ที่ประชาชนและองค์กรต่างๆ สามารถพึ่งพาทางวิชาการในการแก้ปัญหาได้ จากความคาดหวังของสังคมและภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้รักษาระดับความเชื่อมั่นและศรัทธาของสังคมให้คงอยู่ตลอดไปได้ ดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปีเป็นการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบการวางแผนเชิงรุก ที่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในปี 2542 การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการที่ยั่งยืนให้กับระบบอุดมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความพร้อมของระบบอุดมศึกษาให้สามารถปฏิบัติภารกิจด้วยความภาคภูมิใจ ก่อให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้มีการเพิ่มจำนวนอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้ามาในระบบอุดมศึกษาให้เพียงพอทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารมวลชนและระบบโทรคมนาคม ให้เอื้ออำนวยประโยชน์ในการจัดการศึกษา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิรูปการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งการส่งเสริมการอุดมศึกษาเฉพาะทางให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจที่ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอย่างมีระบบและต่อเนื่องตลอดจนเผยแพร่รายงานเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาแก่สาธารณชนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยพันธกิจดังกล่าวเป็นผลให้ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาภายใต้การกำกับดูแลทุกแห่ง ต้องเร่งรัดการดำเนินการในทุกรูปแบบที่จะทำให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สามารถสนองตอบความต้องการของประเทศได้อย่างเต็มที่ และยังคงรักษาความเชื่อถือที่ประชาชนมีอยู่ให้คงไว้ได้ โดยเหตุนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจึงประกาศนโยบายและ แนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้ทราบถึงนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อให้สถาบันศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา

ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาและนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น

2. ภูมิหลังของเรื่องที่ศึกษา

อุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่ง มีหน้าที่สำคัญในการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ค้นคว้า วิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และ ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม อุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมวิทยาการหลากหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของ นักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก อุดมศึกษาจึงนอกจากถูกใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาประเทศที่กำหนดนโยบายและแรงผลักดันทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว อุดมศึกษา ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา การอุดมศึกษาตามแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดขอบข่ายและจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้ การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพ ในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็น การศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ การริเริ่มการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และ ทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและ ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ ของสังคมไทยสถาบันอุดมศึกษาไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็น สถาบันหลักที่มีบทบาทในการชี้นำสังคมมาโดยตลอด สังคมทั่วไปให้การยอมรับและให้ ความสำคัญกับสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นสถาบันหลักของประเทศ ที่ประชาชนและองค์กรต่างๆ สามารถพึ่งพาทางวิชาการในการแก้ปัญหาได้ จากความคาดหวังของสังคมและภารกิจที่อยู่ใน ความรับผิดชอบ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการที่จะต้องปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาระดับความเชื่อมั่นและศรัทธาของ สังคมให้คงอยู่ตลอดไปและเนื่องด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนั้นทำให้รัฐเริ่มให้ความสำคัญของ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตลอดมา โดยมีกระบวนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของ ทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในด้าน

ต่าง ๆ ได้ นอกจากดำเนินการพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังต้องมีการพัฒนาทางด้านวิชาการรวมทั้งองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการสร้างผู้นำและปัญญาชน ดังนั้นการอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญมากโดยรัฐได้มีการกำหนดนโยบายไว้ว่าจะให้การสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ หัวใจสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) คือ (1) พยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยการใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการที่จะให้มีหลักประกันด้านสิทธิภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี (2) ปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการปรับกระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดไว้ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโดยการจัดทำเครื่องชี้วัดความสำเร็จของแผนในหลายมิติและหลายระดับ รวมทั้งจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลเป็นประจำทุกปี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลการพัฒนาอย่างกว้างขวางด้วยภารกิจดังกล่าวที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและสังคม เป็นผลให้ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาภายใต้การกำกับดูแลทุกแห่ง ต้องเร่งรัดการดำเนินการในทุกรูปแบบที่จะทำให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศได้อย่างเต็มที่ และยังคงรักษาความเชื่อถือที่ประชาชนมีอยู่ให้คงไว้ได้ ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้รับทราบนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาและนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการจัดทำแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น

ทบวงมหาวิทยาลัย โดยบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้น จะต้องดูแลในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2537 เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยในมาตรา 4 ซึ่งระบุว่า "มีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน" และมาตรา 4 (2) ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ทบวงมหาวิทยาลัยมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานการศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรต่างๆ ส่วนในมาตรา 4 (3) เกี่ยวกับการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในทางปฏิบัติ

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เมื่อได้รับการอนุญาตให้เปิดดำเนินการแล้วก็ถือได้ว่ารับรองวิทยฐานะ โดยปริยาย และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนดอัตราเงินเดือนให้ ไม่มีใครไปตรวจสอบดูแลอีก ส่วนมาตรฐานการศึกษานั้น ทบวงมหาวิทยาลัยยังไม่ได้ดำเนินการเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่กำหนดเอาไว้ในพระราชบัญญัติ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เมื่อได้รับการอนุญาตให้เปิดดำเนินการ ยังไม่ถือว่ารับรองวิทยฐานะจนกว่าจะดำเนินการให้ครบถ้วนตามรูปแบบหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนด และเมื่อได้ตรวจสอบแล้วจึงให้การรับรองวิทยฐานะ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจึงมีแต่รับรองวิทยฐานะ แต่ไม่มีการรับรองมาตรฐานการศึกษา กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาจึงจำเป็นเพื่อเสริมบทบาทในเรื่องของมาตรฐานการศึกษา9 และเพื่อตอบสนองต่อแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้กำหนด การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา การจัดทำมีกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและระบบการตรวจสอบไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยมีสาระสำคัญคือ จัดให้มีการตรวจสอบและประเมินซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาก็เป็นวิธีการหนึ่งในการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยถือเป็นนโยบายสำคัญมาก จึงได้จัดทำประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 และได้เผยแพร่ไปยังสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย มีสาระสำคัญคือ ให้มีการพัฒนาให้มีระบบ และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการควบคุมคุณภาพทางวิชาการ และปรับปรุงการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ด้านอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในโดยมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพ (quality control) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งยังได้กำหนดรูปแบบและวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ โดยแต่ละสถาบันอาจนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละสถาบันได้ตามความจำเป็น เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันได้รับการยอมรับจากภายนอกและแสดงถึงควมมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องจัดให้มีกลไกของการตรวจสอบและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่แต่ละสถาบันได้จัดให้มีขึ้นทั้งในระดับสถาบันและคณะวิชา แล้วให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาต่อไป ทั้งนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม ในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสนใจร่วมกันในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลข่าวสาร และผลจาก

กิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันต่างๆ มาเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้ได้ รับทราบถึงมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับ นักศึกษาและผู้ปกครองในการเลือกสถานศึกษา เป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาให้การสนับสนุน ดำเนินงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ แก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามี ความตื่นตัวและพัฒนาคุณภาพโดยสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) การศึกษาเป็นกระบวนการ เรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดว่าการศึกษาระดับ ก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงปรารถนา ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้ สามารถอ่านออกเขียนได้ และคำนวณได้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับ ประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งใน ด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบงานและอาชีพตามควรแก่ วัย สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบ การงานและอาชีพที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น สำหรับการประกอบการทำงานและอาชีพ และการอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็น การศึกษาระดับต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและ ระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพใน ระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ และการศึกษาระดับปริญญา ซึ่ง ประกอบด้วยระดับปริญญาตรีและสูงกว่านั้น การศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่ง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่ การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญา ตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญ มากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรคความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้ส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านเศรษฐกิจการค้าอย่างรุนแรง หลายฝ่ายต่างคาดหวังบทบาทของอุดมศึกษาในการพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะในการแข่งขัน อุดมศึกษาไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นการเตรียมคนเข้าสู่ภาวะ การเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ทั้งในเชิงการตอบสนองในระบบเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐและภาคเอกชนบทบาทการจัดอุดมศึกษาจึงมิใช่หน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นหน้าที่ของภาคเอกชนองค์กรประชาชน ท้องถิ่น และชุมชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการอุดมศึกษาให้มากขึ้น ขณะเดียวกันผู้เรียนเองก็จะต้องมีส่วนนำทรัพยากรมาสู่สถาบันอุดมศึกษาให้มากขึ้นด้วยกล่าวได้ว่า อุดมศึกษาในปัจจุบันและอนาคตมีภารกิจที่สำคัญคือการสร้างองค์ความรู้ และสร้างสังคมให้มีพื้นฐานแข็งแกร่ง ทั้งนี้อุดมศึกษาจึงต้องมีบทบาททั้งในเชิงการตอบสนองและนำการพัฒนาในด้านต่างๆ หน่วยงานที่จัดอุดมศึกษาและจำนวนสถาบันการจัดอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งสิ้น 10 กระทรวง และ 1 หน่วยงานอิสระ ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม กระทรวงยุติธรรม และสภาวิชาชีพ สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงต่างๆ ดังกล่าว มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 637 สถาบัน (ไม่นับวิทยาเขต) ดังนี้

- 2.1 ทบวงมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย
  - 2.1.1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
  - 2.1.2 สถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับ
  - 2.1.3 สถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ
  - 2.1.4 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ
  - 2.1.5 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
- 2.2 กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย
  - 2.2.1 สถาบันราชภัฏ
  - 2.2.2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
  - 2.2.3 วิทยาลัยพลศึกษา (กรมพลศึกษา)
  - 2.2.4 วิทยาลัยของรัฐสังกัดกรมอาชีวศึกษา (วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยพาณิชยกรรม และสถาบันเทคโนโลยี ปทุมวัน)
  - 2.2.5 วิทยาลัยสังกัดกรมศิลปากร (วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์)
  - 2.2.6 มหาวิทยาลัยสงฆ์
  - 2.2.7 วิทยาลัยอาชีวศึกษาของเอกชน (สช.)

3. สรุปสถานภาพการจัดการอุดมศึกษาไทยในแต่ละระดับ

เมื่อจำแนกสถานภาพการจัดการอุดมศึกษาไทยในแต่ละระดับ พบว่ามีลักษณะการจัด ในสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับต่ำกว่าปริญญา จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยหรือสถาบัน ซึ่งส่วนใหญ่ อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีระยะเวลาศึกษาประมาณ 2 ปี

2. ระดับปริญญา จัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รวมทั้งในสถาบันสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงฆ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มีระยะเวลาศึกษาประมาณ 2 ปี สำหรับหลักสูตรต่อเนื่องซึ่งรับผู้จบ อนุปริญญาหรือ ปวส. และ 4-6 ปี สำหรับผู้จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

4. พันธกิจและภารกิจของอุดมศึกษา

1. สถาบันอุดมศึกษานอกจากมีภารกิจสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี พัฒนาต้นแบบเพื่อการพัฒนาประเทศ การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแล้วจะต้องติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย แก้ปัญหา และชี้แนะทางเลือกให้กับสังคม ชุมชน และประเทศ

2. สถาบันอุดมศึกษา จะต้องเน้นบทบาทในการให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อ พัฒนากำลังแรงงาน (work force) ในทุกระดับ/ประเภทมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และศักยภาพในการพัฒนาประเทศ และเปิดโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ โดยพัฒนารูปแบบการจัดการให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย ทั้งรูปแบบที่เป็นความร่วมมือกับ สถานประกอบการ และกับหน่วยงานองค์กร สถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งระดับเดียวกันและต่าง ระดับ ทั้งนี้โดยมีมาตรการทางภาษีหรือทางกฎหมาย เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมสนับสนุน

3. พัฒนารูปแบบการจัดการจัดการทั้งการศึกษาและฝึกอบรม ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย ตามความต้องการ ทั้งรูปแบบในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษา ตามอัธยาศัย ทั้งรูปแบบที่เป็นสถาบันสมบูรณแบบ สถาบันเฉพาะทาง เป็นหน่วยงานสาขาของ มหาวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งที่เป็น degree program และ non-degree program เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งวัยอุดมศึกษา และวัยทำงานให้เป็นการอุดมศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต (life-long higher education) เป็นระบบเปิดที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และสามารถเข้าเรียนได้ (accessible) โดยไม่จำกัดสถานที่ วัน เวลา อายุและสถานภาพ

4. ให้มีระบบถ่ายโอนผลการเรียนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาแต่ละ รูปแบบ/ประเภท และจากประสบการณ์การทำงาน และการฝึกอาชีพ รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง

สัมพันธ์กับการศึกษาระดับอื่น โดยเฉพาะมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาระบบและองค์กรอื่นๆ ของสังคม เช่น องค์กรวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

5. การดำเนินการกิจของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านการผลิตกำลังคน การพัฒนากำลังแรงงาน การวิจัย และการบริการวิชาการ ต้องมีความสอดคล้อง (relevance) หรือตรงกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งทันการณ์ (delivery) กับการพัฒนาประเทศ

6. สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต้องกำหนดเป้าหมายหรือพันธกิจ (mission) ของตน หรือกำหนดเป็น university charter ของแต่ละสถาบัน ที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกัน ตามความพร้อมและความชำนาญของแต่ละสถาบัน ที่สะท้อนถึงคุณค่า (value) รวมทั้งแสดงถึงพันธกิจที่พึงมีต่อสังคม

7. กำหนดขอบเขต ภารกิจ และพันธกิจการจัดการศึกษาระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อน และให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ดำเนินการกิจอุดมศึกษาสู่ความเป็นสากล (internationalization) รวมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์กับนานาชาติ เพื่อการดูดซับความรู้และทรัพยากร บนพื้นฐานความเป็นไทย และภูมิปัญญาไทย อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความเป็นสากลของอุดมศึกษา

5. การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นมุ่งส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาดังนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าว จึงต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมไทยแต่ละด้าน ตั้งแต่วัฒนธรรมไทยโดยรวม วัฒนธรรมองค์กร ทั้งในระดับสถาบันคณะวิชา ภาควิชา จนกระทั่งระดับรายบุคคล การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมแต่ละระดับจะทำให้สามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือร่วมใจของบุคคลในทิศทางที่พึงประสงค์มากขึ้นมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสมัยแรกๆ ของการมีสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่การตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2459 จนมาถึงการตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ในช่วง 30 ปีต่อมาก่อนที่จะมีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ ลักษณะการดูแลมาตรฐานการศึกษายังค่อนข้างเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งทำให้รูปแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน

วิชัย ตันศิริ (2542, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาว่าสามารถแยกออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

1. คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่เป็นลักษณะสำคัญของการศึกษาในสถานศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2. คุณภาพ หมายถึง คุณภาพของคุณลักษณะดังกล่าว เช่น คุณภาพสูง คุณภาพต่ำ ในนิยามนี้ คำว่า คุณภาพที่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งผู้จัดทำต้องกำหนดขึ้นมาว่าคืออะไร

3. มาตรฐาน หมายถึง ความมีบรรทัดฐานที่ยอมรับกันให้เป็นมาตรฐานวัดการกำหนดขึ้นโดยผู้รับผิดชอบ

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 45) ได้กล่าวถึงคุณภาพในการศึกษาว่า คือ การทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม พึงพอใจ ประทับใจ หรือมั่นใจในคุณภาพของผลผลิต คือ นักเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สงบ ประเสริฐพันธุ์ (2543, หน้า 48) คุณภาพของโรงเรียนต้องเกิดจากฝีมือของบุคลากรในโรงเรียน โดยบุคลากรภายนอกให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานของบุคลากรในโรงเรียน ทุกคนทุกฝ่ายจะต้องตระหนักถึงภารกิจอันสำคัญยิ่ง นั่นคือ ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนจะต้องสร้างและพัฒนาคุณภาพให้มีความพร้อมที่จะใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา คุณภาพศิษย์คุณภาพนักเรียน หรือคุณภาพของโรงเรียน

6. การประกันคุณภาพภายในโดยทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ซึ่งในส่วนของการศึกษา ระดับอุดมศึกษาปัจจุบัน หน่วยงานต้นสังกัดก็คือ ทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เห็นว่าหน่วยงานนี้จะถูกยุบรวมเข้าไปอยู่กับกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายในปี พ.ศ. 2545 ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา และได้กำหนดนโยบายในการประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ทั้งนี้ภายใต้หลักการสำคัญสามประการคือ การให้เสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) ความมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (institutional autonomy) และความพร้อมของสถาบันที่จะรับการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกตามหลักการของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability) อนึ่ง นโยบายในการประกันคุณภาพดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัยจะพัฒนาให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นหลักการของการให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการและปรับปรุงการปฏิบัติการทุก ๆ ด้าน อย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความมีเสรีภาพทางวิชาการและอิสรภาพในการดำเนินงานที่ยังคงเอื้อต่อการตรวจสอบจากสังคมภายนอกอันนำมาซึ่งความมีมาตรฐานทางการศึกษาในระดับที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ทั้งนี้โดยจะ

ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นเพื่อกำกับดูแลและบริหารงานด้านมาตรฐานการศึกษาด้วย

2. ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพ (quality control) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งนี้แต่ละสถาบันอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการขึ้นเป็นการภายในได้ตามความเหมาะสม

3. ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดรูปแบบและวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการโดยแต่ละสถาบันอาจนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพการของแต่ละสถาบันได้ตามความจำเป็น

4. เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันได้รับการยอมรับจากภายนอกโดยกว้างขวางและเป็นการแสดงถึงความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีกลไกของการตรวจสอบและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่แต่ละสถาบันได้จัดให้มีขึ้นทั้งในระดับสถาบันและคณะวิชา

5. ทบวงมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม ในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสนใจร่วมกันในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

6. ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลข่าวสารและผลจากกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันต่างๆ มาเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้ได้รับทราบถึงมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับนักศึกษาและผู้ปกครองในการเลือกสถานศึกษาเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ แก่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษา มีความตื่นตัวและพัฒนาคุณภาพโดยสม่ำเสมอ

จากนโยบายข้างต้นสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างระบบและกลไกในการควบคุมคุณภาพ (quality control) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันทบวงฯ ได้กำหนดไว้ 9 องค์ประกอบ จากนั้นจึงจัดให้มีระบบการตรวจสอบ (quality audit) และระบบการประเมิน (quality assessment) ผลการดำเนินงานของสถาบันเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอย่างต่อเนื่องต่อไป⁴¹ สำหรับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ให้เกิดความสำเร็จ จำเป็นต้องประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การสนับสนุนและร่วมมือของบุคลากร การมี

องค์ประกอบคุณภาพดัชนีและเกณฑ์คุณภาพที่สัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธานและเป้าหมายของสถาบันและของชาติ การวางแผน ดำเนินการในการควบคุมคุณภาพในแต่ละองค์ประกอบ ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวสนับสนุน

7. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามหลักการ และแนวทางดังกล่าว จะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. การควบคุมคุณภาพภายใน (internal quality control) เป็นส่วนที่สถาบันอุดมศึกษา จะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพภายใน ขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะมีผลต่อคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งในการควบคุมคุณภาพภายในนั้นสถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่คิดว่าจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิตโดยถี่ถ้วนโดยใช้หลักของการควบคุมคุณภาพที่ถูกต้อง พร้อมทั้งการมีระบบตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการภายในด้วย

2. การตรวจสอบคุณภาพ (quality auditing) จากภายนอก เป็นกลไกการดำเนินการจากภายนอกที่จะเข้าไปตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีขึ้นตามหลักการและแนวทางที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งหน่วยงานภายนอกในที่นี้จะหมายถึง คณะกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อให้มีหน้าที่ตรวจสอบว่าสถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้เพียงใด

3. การประเมินผล (quality assessment) เป็นกลไกที่ต่อเนื่องจากการตรวจสอบดังกล่าว ซึ่งอาจดำเนินการโดยคณะกรรมการชุดเดียวกันได้ ทั้งนี้ในการประเมินผลการดำเนินการ นั้นจะเป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาเป็นหลักมิได้เน้นการประเมินบุคคลแต่อย่างใด

หลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์

1. พัฒนาการของการศึกษาเกษตร

1.1 สังเขปพัฒนาการของการศึกษาไทย

การศึกษาไทยมีการปรับเปลี่ยนมาตลอด นับตั้งแต่การจัดตั้งกรมศึกษาธิการในพ.ศ. 2430 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้พัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้น ต่อมา ใน พ.ศ. 2441 ได้เริ่มมีแผนแม่บททางการศึกษาครั้งแรก จวบจนถึงปัจจุบันนับรวม 14 ฉบับ และได้มีการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญมาแล้ว 2 ครั้ง ในแต่ละครั้งของการปฏิรูปการศึกษา มีปัจจัยผลักดันที่เป็นภาวะวิกฤติแตกต่างกันตามยุคสมัย จำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เสมือนเป็นการยกเครื่องระบบการศึกษาไทย

ทศวรรษปัจจุบัน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นช่วงเวลาของการปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นการปฏิรูปแบบ "ครบเครื่อง" โดยมีปัจจัยผลักดันสำคัญทั้งในด้านการเมืองการปกครองเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยภายในระบบการศึกษาเองการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 3 ครั้งที่ผ่านมา ล้วนมีเหตุปัจจัยในหวังกว้างขวางที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น และการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละครั้งได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนจึงขอสรุปดัง ตารางที่ 1

ตาราง 1 ข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษา 3 ครั้ง ของประเทศไทย

วิถีของการปฏิรูปการศึกษา	ปัจจัยผลักดัน	ผลต่อระบบการศึกษา
ครั้งที่ 1: ปฐมบทของการปฏิรูปการศึกษา - เกิดขึ้นในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2414 (กรมวิชาการ, 2546) - เป็นการปฏิรูปแบบองค์รวมทั้งระบบราชการ ระบบการทหารระบบเศรษฐกิจระบบสังคม และระบบการต่างประเทศ	การปรับตัวให้พร้อมต่อการเปิดประเทศสู่สังคมนานาชาติ	- โครงการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ.2441 - มีกระทรวงธรรมการรับผิดชอบการศึกษา เริ่มยุคของระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ - ประกาศใช้ พรบ. ประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2441 เริ่มกระจายการศึกษาพื้นฐานสู่ภูมิภาค
ครั้งที่ 2: การปฏิรูปแบบแยกส่วน - เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2517-2521 โดยคณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อการปฏิรูปการศึกษา - เป็นการปฏิรูปเฉพาะระบบการศึกษาและเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน	- วิฤทธิทางการศึกษาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 - กระแสเรียกร้องจากสังคมให้มีการเปลี่ยนแปลง หลังยุค 14 ตุลาคม 2516	- แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนโครงสร้างระบบการศึกษา หลักสูตรการศึกษา - การปฏิรูปที่ขาดมิติองค์รวมและการมีส่วนร่วม จึงขาดพลังขับเคลื่อนที่สมบูรณ์ และเกิดความขัดแย้งกับระบบอื่น เช่น ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น - ขาดเจตจำนงทางการเมืองที่จะนำแผนการปฏิรูปการศึกษานั้นไปปฏิบัติ (UNDP,2546)

ตาราง 1 (ต่อ)

วิถีของการปฏิรูปการศึกษา	ปัจจัยหลักต้น	ผลต่อระบบการศึกษา
ครั้งที่ 3: พลังขับเคลื่อนทั้งระบบ - เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ. 2540-ปัจจุบัน - เป็นการปฏิรูปแบบองค์รวมของระบบการศึกษาในทุกองค์ประกอบและทุกระดับ โดยขับเคลื่อนพร้อมกับการปฏิรูประบบอื่นๆ ได้แก่ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม - จุดเน้นของการปฏิรูป คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิรูปการบริหารจัดการการศึกษา	- วิฤติทางการศึกษาในรอบ 2 ทศวรรษ - กระแสเรียกร้องของสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 และกระแสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน - วิฤติทางเศรษฐกิจและสังคม - การปฏิรูปการเมือง-การปกครองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: รากฐานของการปฏิรูป พ.ร.บ. กระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542	- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทฉบับแรก ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการผลักต้นนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาทุกระดับ การศึกษา และการขยายโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับการศึกษา

ผลจากการปฏิรูปการศึกษาทั้งสามครั้งที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายตามแรงส่งที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิรูปการศึกษาในขณะนั้น โดยสังเกตได้จากการปฏิรูปการศึกษาในครั้งที่สอง เป็นการปฏิรูปการศึกษาในช่วงที่มีความขัดแย้งทางด้านการเมืองสูงและขาดเจตจำนงทางการเมืองที่จะนำผลจากการปฏิรูปไปปฏิบัติ และในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกในทุกมิติเป็นไปอย่างรวดเร็ว การปฏิรูปเป็นไปในลักษณะแยกส่วน ส่งผลหลักต้นให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 โดยทิ้งช่วงเวลาห่างจากการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สองเพียง 2 ทศวรรษเท่านั้นเอง อย่างไรก็ตามผลพวงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนจากการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละครั้งก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนแผนการศึกษาแห่งชาติตามมาเป็นลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติกับการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาของชาติได้มีการวางแผนแม่บทฉบับแรกตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2441 แผนแม่บทการศึกษาของชาติตั้งแต่ฉบับแรกจนกระทั่งถึงฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ซึ่งแยกการศึกษาออกเป็นสายสามัญ และสายอาชีวศึกษาโดยตลอด แต่ลักษณะการแยกการศึกษาสายสามัญและสายอาชีวศึกษานั้นอาจเรียกในชื่อที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละแผน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทหรือประเพณีนิยมในขณะนั้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กำหนดการศึกษาภาคบังคับกับระดับประถมศึกษาเพียง 6 ปี และมีมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมีมัธยมศึกษาตอนปลายอีก 3 ปี ในขณะที่สายอาชีวศึกษานั้นจัดตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม นำความรู้ความชำนาญจากบทเรียนไปประกอบอาชีพได้ โดยจัดระดับการศึกษาที่ชัดเจนเป็นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และต่อเนื่องด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แต่หากจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วต้องการศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษาสามารถศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 การจัดการศึกษายังคงแบ่งเป็น 4 ระดับเช่นเดิมคือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาในส่วนของการศึกษาวิชาชีพนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งในการประกอบอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม หลักสูตรมีความยืดหยุ่นสูงสามารถเทียบและถ่ายโอนระหว่างสายอาชีวศึกษาและสายสามัญได้ในทุกระดับและมีสาขาที่สามารถเทียบและถ่ายโอนหลากหลายสาขามากขึ้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแผนระยะยาว 15 ปี การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ มีผลสืบเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เชื่อมต่อด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบในการทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้คือ การจัดการศึกษามีหลากหลายรูปแบบทั้งในระบบ นอกกระบวน และการศึกษตามอัธยาศัย การปรับการศึกษาภาคบังคับจากหกปีเป็นเก้าปี การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีก่อนเข้าสู่ระบบ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโอกาสเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดในหลากหลายรูปแบบ ด้านอาชีวศึกษามีการสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ยกระดับความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดแนวทางการบริหารเพื่อการนำแผนสู่การปฏิบัติไว้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542ข) ในช่วง 100 กว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้จัดทำแผนการศึกษาของชาติรวมเป็นจำนวนถึง 14 ฉบับ แผนการศึกษาของชาติทุกฉบับ

มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในขณะนั้น ในด้านการจัดการศึกษาเกษตรก็เช่นเดียวกัน ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติโดยตลอด การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการศึกษาเกษตรอย่างไร จะได้นำเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2 พัฒนาการของการศึกษาเกษตรในโรงเรียน

กำเนิดการศึกษาเกษตรในระบบโรงเรียน

การศึกษาเกษตรเริ่มต้นอย่างเป็นระบบเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษาฉบับที่ 1 พ.ศ. 2441 ซึ่งกำหนดให้มีการสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนประชาบาลนับตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 100 ปี การศึกษาเกษตรได้มีพัฒนาการที่น่าสนใจประเด็นสำคัญที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็น การสรุปภาพรวมของกำเนิดและพัฒนาการในช่วงต้น ก่อนการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

การสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนประชาบาล

การสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนประชาบาล สังกัดกรมศึกษาธิการ ที่เริ่มต้นใน พ.ศ. 2441 ได้ให้ความสำคัญของการเรียนรู้การเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประเทศ ให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำเกษตรยังชีพได้นอกเหนือจากการรู้หนังสือเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามการสอนวิชาเกษตรกรรมในระยะแรกมีปัญหาคาดแคลนครูเกษตร อีกทั้งเด็กนักเรียนประชาบาลก็ยังเล็กเกินกว่าจะทำงานเกษตรให้เข้มแข็งได้ ดังนั้นการเรียนวิชาเกษตรกรรมในช่วงแรกจึงเป็นเพียงการทำกิจกรรมการเกษตรอย่างง่าย ในลักษณะการทำสวนครัวในโรงเรียน (school gardening) อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในการจัดการสอนเกษตรกรรมในโรงเรียนสายสามัญ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค ดังนี้

1. ยุคแสวงหาทิศทางการสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียน

การจัดการศึกษาทางด้านอาชีพเกษตรกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ยังคงมีปัญหาที่ผู้ปกครองไม่นิยมให้บุตรหลานเรียนการเกษตร เพราะจบการศึกษาแล้วไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากผู้เรียนมีอายุน้อยถึงแม้ได้ขยายให้เรียนต่อได้ในระดับมัธยมศึกษา แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จและมีปัญหาการขาดครูเกษตรเป็นอย่างมากจากปัญหาดังกล่าว ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 จึงได้แยกโรงเรียนสายอาชีพเกษตรกรรมออกเป็นโรงเรียนเอกเทศต่างหาก และยุบเลิกโรงเรียนประถมวิสามัญศึกษา ผลจากการใช้แผนการศึกษาชาติฉบับนี้จึงไม่ปรากฏว่ามีวิชาเกษตรกรรมบรรจุอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. 2480 2491 และ 2498

2. ยุคปฏิบัติเขียว: เกษตรในโรงเรียนคืนชีพ

การสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนสายสามัญศึกษาเริ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยจัดวิชาเกษตรกรรมศิลป์ไว้ในกลุ่มวิชาศิลปศึกษา นอกจากนี้ยังมีความพยายาม

ในการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากการเห็นความสำคัญทางด้านการเรียนการสอนเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพหลักของคนไทย โดยหวังว่าเยาวชนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วไม่มีโอกาสเรียนต่อในระดับสูง จะได้มีความรู้ทางด้านการเกษตรติดตัวออกไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวสืบไป ประกอบกับขณะนั้นเป็นช่วงของการตื่นตัวในกระแสของการปฏิวัติเขียว และการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางด้านเกษตรกรรมเข้ามาใช้ จึงมีความจำเป็นในการเตรียมกำลังคนให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น

ความพยายามในการจัดการศึกษาเกษตรในโรงเรียนช่วงนี้ ได้ปรากฏให้เห็นภาพอย่างชัดเจนจากโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีโครงการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.) โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม (คมส.)

จุดเริ่มต้นของโครงการนี้เกิดจาก ปัญหาของหลักสูตรประถมและมัธยมศึกษาไม่มีความยืดหยุ่น (หลักสูตรในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494) มีผลทำให้นักเรียนขาดเรียนและตกกลางคันเป็นจำนวนมาก จึงได้เริ่มทดลองสอนวิชาชีพในโรงเรียนสายสามัญอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าได้ผลดีในแง่ของนักเรียนขาดเรียนน้อยลง กรมวิสามัญศึกษาจึงได้เริ่มดำเนินโครงการจัดวิชาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2503 ในโรงเรียนสุนารีวิทยา และโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จากการดำเนินโครงการนี้ได้รับผลดี ในเรื่องการสร้างเจตคติทางด้านวิชาชีพ ทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง ดังนั้นกรมวิสามัญศึกษาจึงได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมแบบประสมขึ้น 2 โครงการ คือโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 (คมส.1) และโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 2 (คมส. 2) ในปี พ.ศ. 2510-2514 (โสภณ และคนอื่น ๆ, 2528)

กรอบที่ 2.1 ข้อมูลโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 และแบบ 2

โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 เป็นโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ระดับจังหวัด มีโรงเรียนที่ร่วมอยู่ในโครงการ 20 โรงเรียน ใช้หลักสูตรที่พัฒนาเฉพาะโครงการนี้ โดยมีวิชาชีพให้เลือกเรียนในสาขา เกษตรกรรมศิลป์ อุตสาหกรรมศิลป์ และธุรกิจศิลป์ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่จัดวิชาชีพเกษตรกรรม ใช้งบประมาณจากโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนามัธยมศึกษาจากประเทศแคนาดา

โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 2 เป็นโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับอำเภอ มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 70 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนที่มีภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ 20 โรงเรียน ได้รับงบประมาณช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟโรงเรียน คมส. 2 เป็นโครงการที่เน้นวิชาอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

แนวคิดของการจัดตั้งโรงเรียน คมส. เป็นแนวคิดที่ได้อิทธิพลมาจากปรัชญาการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของสหรัฐอเมริกาดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 เนื่องจากธนาคารโลกกำหนดให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา จึงได้รับผลกระทบจากการกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศโดยองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาระหว่างประเทศมีบทบาทมากในการเสนอแนะรูปแบบการศึกษาและสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการต่างๆ (เดชา ตีรภัทร, 2546) ในขณะเดียวกันครู-อาจารย์ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานทางด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประสมในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้นำแนวคิดนี้มาสนับสนุนการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวเกษตรกรรมในโรงเรียนสายสามัญอีกครั้งหนึ่งนอกจากนี้เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนมัธยมสายสามัญมีนักเรียนเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นเองที่สามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้ ที่เหลือไม่มีโอกาสเรียนต่อและไม่มีความซื่อสัตย์ เพื่อแก้ปัญหาที่กรมวิสามัญศึกษาในขณะนั้นจึงจัดทำโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมขึ้น (ปลิว หงษ์เหมือน, 2515) อย่างไรก็ตามโรงเรียน คมส. 1 ไม่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษาอาชีพ เนื่องจากเป็นโรงเรียนในเมือง ผู้ปกครองร้อยละ 80 เป็นข้าราชการส่งผลให้นักเรียนเลือกเรียนสายวิชาการมากกว่าสายอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหวังเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น (ปลิว หงษ์เหมือน, 2515) โรงเรียน คมส. 2 เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง เนื่องจากเป็นโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเกษตรกรรมในชนบท มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกษตรกรรม โดยใช้กิจกรรมชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) เป็นกิจกรรมหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเกษตร จากการนิเทศโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีผลทำให้ครูเกษตรกับผู้ปกครองนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หากนักเรียนมีปัญหาในการเรียนครูเกษตรและผู้ปกครองสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันเวลา แต่ด้วยความซื่อสัตย์ของการจัดการอาชีวเกษตรกรรมในโรงเรียนสายสามัญ โครงการ คมส. 1 สามารถดำเนินการได้เพียงไม่กี่ปีก็ต้องยุบเลิกไปเนื่องจากเกิดปัญหาความขัดแย้งกันในการบริหารโครงการ ส่งผลกระทบททำให้โรงเรียนในโครงการ คงต้องพลอยถูกยกเลิกไปโดยปริยายทั้งที่ยังไม่สิ้นสุดโครงการ

กรอบที่ 2.2 ผลที่ได้ในเชิงรูปธรรมจากโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม

1. โรงเรียนได้รับการพัฒนาในด้านสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ทางด้านการเกษตร
2. โรงเรียนได้รับครูเกษตรเพิ่มขึ้นจำนวนมาก
3. ครูเกษตรและศึกษานิเทศน์ได้รับทุนศึกษาต่อในระดับสูงทั้งในและต่างประเทศ
4. ชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) ได้นำมาเป็นกิจกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนอาชีวเกษตรกรรมในโรงเรียน

2) โครงการโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค (คมภ.)

สามปีต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดของโครงการ คมส. กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเห็นว่าโครงการ คมส. 2 ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยนำหลักสูตรเดิมที่ใช้ในโรงเรียน คมส. มาใช้ภายใต้โครงการ คมภ. โดยมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517-2521 โครงการ คมภ. แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คมภ. 1 และ คมภ. 2 (โสภณ และคนอื่นๆ, 2528) โดยภาพรวมผลที่ได้จากโครงการนี้ในด้านการจัดการอาชีวเกษตรกรรมไม่แตกต่างจากโครงการ คมส. 2 เท่าใดนัก

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

ความพยายามในการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาในภาคบังคับตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 นั้น โครงการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จึงได้เกิดขึ้นในจังหวัดต่างๆ และเป็นโรงเรียนประจำ (กินนอน) ทำให้นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเหล่านี้สามารถทำกิจกรรมทางการเกษตรได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหลักสูตรโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พ.ศ. 2511 จึงได้จัดเนื้อหาการสอนวิชาเกษตรกรรมทั้งในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4) สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7) สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมงนอกจากนี้นักเรียนที่อยู่ประจำยังสามารถทำงานเกษตรนอกเวลาเรียนในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน และช่วงเย็นหลังเลิกเรียนได้

การจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาของผู้เรียนและผู้สอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับทำกิจกรรมการเกษตร และผลผลิตจากการทำโครงการเกษตรยังมีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ ความสำเร็จของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางแห่งได้ปรากฏให้เห็นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

กรอบที่ 2.3 สรุปการจัดการศึกษาเกษตรในยุคปฏิวัติเขียว

การจัดการศึกษาเกษตรในโรงเรียนสายสามัญประสบความสำเร็จเฉพาะในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาต่างๆ เท่านั้น เนื่องจากได้รับการสนับสนุนในด้านครู เกษตร ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง และงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมทางด้านงานเกษตรเป็นพิเศษ ส่วนโรงเรียนอื่นที่อยู่นอกเหนือจากโครงการเหล่านี้ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตเมืองหรือเทศบาล ซึ่งมีความยุ่งยากในการเตรียมพื้นที่ อุปกรณ์ และครู-อาจารย์ โรงเรียนเหล่านี้จึงเปิดวิชาอื่นให้เรียนแทน

3. ยุคแพร่ขยายเกษตรกรรมในโรงเรียน

หลังจากการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในทุก ระดับชั้น และให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรมในโรงเรียนสายสามัญ โดย จัดวิชาเกษตรกรรมเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาตอนต้น จะต้องเรียนทุกคน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจัดเป็นวิชาเลือกสำหรับนักเรียนที่สนใจ ต้องการเลือกเรียน ในยุคนี้น่าจะเป็นยุคทองของการศึกษาเกษตรในโรงเรียนสายสามัญเป้งบาน มากที่สุด และยิ่งไปกว่านั้นโรงเรียนหลายแห่งในต่างจังหวัดที่ไม่พร้อมยังได้จัดหลักสูตรอาชีพ เกษตรกรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หากมองในแง่ปริมาณแล้วนับว่าเป็นการจัด การศึกษาเกษตรได้อย่างทั่วถึงในทุกโรงเรียนที่จัดการศึกษาสายสามัญ โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพ ความพร้อม และบริบทของสถานศึกษาว่าเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาเกษตรหรือไม่ การ จัดการศึกษาเกษตรในยุคนี้นี้มีสถานศึกษาหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา เกษตร ดังกล่าวถึงในบทที่ 5 ในขณะเดียวกันมีโรงเรียนหลายแห่งที่จัดการศึกษาเกษตรตาม หลักสูตรเท่านั้น ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเกษตรที่ขาดจิตวิญญาณไร้ชีวิตชีวา ช้ำร้ายยังอาจ ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีเจตคติในด้านลบต่อวิชาเกษตรกรรม เนื่องจากการนำนักเรียนในชั่วโมงสอน วิชาเกษตรกรรม เพื่อไปใช้แรงงานในการพัฒนาโรงเรียนนอกจากนี้สิ่งที่น่าเสียดายที่สุดของการ จัดการศึกษาเกษตรในยุคนี้นี้ก็คือ ชุมนวม

เกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) หรือภายหลังได้เปลี่ยนชื่อ เป็นชุมนุมนักเรียนเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ได้เริ่มส่อเค้าของการเสื่อมถอยลงจาก การศึกษาของ ขจรศักดิ์ ปทุมรัตน์ (2531) พบว่าครูเกษตรให้ความสนใจต่อการทำกิจกรรม ชกท. 10 โครงการอยู่ในระดับน้อย และต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาในปี พ.ศ. 2533 ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนวิชาเลือกทางด้านอาชีพเกษตรกรรมตามความต้องการและ ความสามารถของตนเองได้ตลอดเนื่องจากเป็นวิชาเลือกเสรี ดังนั้นนักเรียนที่เลือกเรียนวิชา เกษตรจึงหมุนเวียนหรือสับเปลี่ยนกับวิชาอื่น กิจกรรม ชกท. จึงขาดสมาชิกในการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการประชุมวิชาการของสมาชิก ชกท. ในระดับต่างๆ ได้ กิจกรรม ชกท. จึงเริ่มอ่อนแอและในที่สุดก็เสื่อมสลายลง คงเหลือเพียง การแข่งขันทักษะเกษตรระหว่างโรงเรียนเท่านั้น

4. ยุคปฏิรูปการศึกษา: ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาเกษตร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคนี้นี้เกิดขึ้นจากแนวคิดและเงื่อนไขของ บริบทในด้านต่างๆ ดังนี้

- 4.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- 4.2 การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน
- 4.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 4.4 แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา

4.5 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

1.3 พัฒนาการของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์

1.3.1 กำเนิดของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์

อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์มีต้นกำเนิดร่วมกับอาชีพเกษตรกรรม แต่จุดเริ่มของความเป็นการศึกษาเกษตรขั้นสูง คือกำเนิดของวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ความผันผวนทางนโยบายการศึกษาเกิดขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2480 โดยการยุบโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรมทั้ง 4 แห่ง ไปรวมที่แม่โจ้เพียงแห่งเดียว พร้อมกับยกฐานะเป็นวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใน พ.ศ. 2481 จัดการศึกษาในระดับอนุปริญญาหลักสูตร 3 ปี ได้วุฒิอนุปริญญาเกษตรศาสตร์ โดยรับผู้สำเร็จการศึกษาจากมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม ขณะเดียวกันได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นที่แม่โจ้ด้วย เพื่อรับโอนนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรมที่ได้ยุบการเรียนการสอน และได้มีการเปลี่ยนแปลงสังกัดอีกครั้งจากกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวง เกษตรราธิการ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537ก) และเป็น การปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญเพื่อรักษาโรงเรียนวิชาชีพเฉพาะทางด้านเกษตรกรรมไว้ไม่ให้ถูกยุบเลิกไปในปี พ.ศ. 2482 วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ย้ายจากแม่โจ้มาอยู่ในสถานีเกษตรกลางบางเขน โดยมีจุดมุ่งหมายในความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียน การสอนมากขึ้น ขณะเดียวกันวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่แม่โจ้ได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนเตรียม วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ เมื่อได้จัดตั้ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2486 อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์กำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2486 เมื่อมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นที่เกษตรกลางบางเขน โดย ผนวกวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับโรงเรียนวนศาสตร์ มีฐานะเป็นกรมสังกัดกระทรวง เกษตรราธิการ ส่วนสถานศึกษาเกษตรที่แม่โจ้มีสถานะเป็นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในระยะเริ่มต้นประกอบด้วย 4 คณะ คือ คณะเกษตรศาสตร์คณะสหกรณ์ คณะวนศาสตร์ และคณะประมง จึงเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะ ทางด้านการเกษตรอย่างแท้จริง โดยการเรียนการสอนในระยะแรกใช้อาจารย์ประจำของ มหาวิทยาลัยร่วมกับอาจารย์พิเศษซึ่งเป็นบุคลากรของกระทรวงเกษตรราธิการ เป็นการเกื้อกูล ระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในเกษตรกลางบางเขนด้วยกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา จะ พบว่าการศึกษาเกษตรศาสตร์ระดับอุดมศึกษามีความซับซ้อนและหลากหลายมากกว่า ทั้งนี้ เนื่องมาจากบริบทที่ต่างกันของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท ซึ่งเป็นธรรมชาติของการจัด การศึกษาในระดับนี้ของประเทศตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 "สถาบันอุดมศึกษา" มีความหมายครอบคลุม มหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือ หน่วยงานที่

เรียกชื่ออย่างอื่นที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาหลักของประเทศ การวิเคราะห์อุดมศึกษาไทยจึงจับประเด็นการเปลี่ยนแปลงของระบบมหาวิทยาลัยเป็นด้านหลัก โดยเฉพาะในยุคแรกๆ ของพัฒนาการ

พัฒนาการอุดมศึกษาไทยหากย้อนไปถึงแนวคิดการอุดมศึกษาที่ปรากฏในโครงการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2441 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาของการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรกของประเทศไทย ก็ถือได้ว่าอุดมศึกษาไทยมีกำเนิดมายาวนานกว่า 100 ปีแล้ว อย่างไรก็ตาม ระบบอุดมศึกษาแบบเป็นทางการของไทยเริ่มขึ้นเมื่อมีการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกใน พ.ศ. 2459 เมื่อวิเคราะห์พัฒนาการของอุดมศึกษาไทยในช่วงตั้งแต่กำเนิดมหาวิทยาลัยแห่งแรกจนถึงปัจจุบัน จะเห็นการเปลี่ยนแปลงโดยลำดับ ดังนี้

1. อุดมศึกษาในยุคปฐม (พ.ศ. 2459-2500)

การวางรากฐานมหาวิทยาลัยเฉพาะทางอุดมศึกษาไทยในยุคปฐม แม้จะเกิดขึ้นตามแบบอย่างตะวันตก แต่ด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความต้องการนักวิชาชีพชั้นสูงเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะของประเทศ ทำให้ใช้แนวทางของปรัชญาอรรถประโยชน์ ซึ่งเหมาะสมกับสภาวะของประเทศขณะนั้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537) มหาวิทยาลัยในยุคแรกนี้ จึงยังไม่เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์ตามอย่างสากล มหาวิทยาลัยที่จัดตั้งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ให้เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง (เอกวิชา) เน้นในสาขาต่างๆ

2. อุดมศึกษาในยุคเร่งรัดการพัฒนา (พ.ศ. 2501-2529)

เปิดยุคมหาวิทยาลัยสหวิชา และการขยายโอกาสทางการศึกษาการปฏิรูประบบมหาวิทยาลัยของไทย เกิดขึ้นโดยแรงผลักดันของนโยบายการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติในช่วงรัฐบาลปฏิวัติ พ.ศ. 2501 การปฏิรูปดังกล่าวนี้ได้แก่ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537)

2.1 การรวมมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้อยู่ในสังกัดเดียวกัน ในปีพ.ศ. 2502 ได้มีการรวมมหาวิทยาลัยต่างๆ มาอยู่ภายใต้สังกัดของสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อการประสานงานที่ดีและเพื่อรักษามาตรฐานเดียวกัน และมีการพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยตามมาตรฐานสากล คือมหาวิทยาลัยประเภท "สหวิชา" (comprehensive/diversified university) ที่รวมศาสตร์ชั้นสูงต่างๆ ไว้ในมหาวิทยาลัยหนึ่งๆ

2.2 การขยายโอกาสทางการศึกษา: ปรกาศความคิด "มหาวิทยาลัยสู่มวลชน" อุดมศึกษาในยุคแรกเป็นการศึกษาชั้นสูงเพื่อกลุ่มคนส่วนน้อยที่มีโอกาสดีกว่า โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีโอกาสศึกษาในกรุงเทพมหานคร ต่อมาด้วยแรงกระตุ้นจากนโยบายการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในแผนพัฒนาฯ ที่ 2-3 จึงได้มีความคาดหวังมากยิ่งขึ้นต่อบทบาทของอุดมศึกษา ส่งผลให้อุดมศึกษาเริ่มมีการปรับตัวโดยขยายโอกาสทาง

การศึกษาให้มากขึ้น ด้วยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาคและมหาวิทยาลัยเปิด การเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการขยายโอกาสทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาระดับสูง

3. อุดมศึกษาในยุคแพร่ขยาย (พ.ศ. 2530-2545)

การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ทำให้เกิดความต้องการในการยกระดับการศึกษาของประชากรมากขึ้น ทั้งในกรณีก่อนการเข้าสู่งานและในระหว่างการทำงานอาชีพ ด้วยเหตุนี้ นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาจึงเป็นนโยบายหลักทางการศึกษาของรัฐบาลนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และมีสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐได้เพิ่มจำนวนจาก 16 แห่ง เป็น 24 แห่ง ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2533-2541 นอกจากนี้ วิทยาลัยครูได้ปรับชื่อเป็นสถาบันราชภัฏใน พ.ศ. 2538 และขยายตัวอย่างรวดเร็วในด้านปริมาณการรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในท้องถิ่น นับจาก พ.ศ. 2545 เป็นช่วงเวลาของการปฏิรูปการอุดมศึกษาในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ

พัฒนาการของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์การเติบโตของมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านเกษตรศาสตร์เมื่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2486 โดยเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรมนั้น ในระยะแรกอยู่ในสังกัดของกระทรวงเกษตรธิการ จนถึงปี พ.ศ. 2502 จึงย้ายมาสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และต่อมาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2515 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537)

เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตำแหน่งอธิการบดีมาจากข้าราชการฝ่ายการเมือง ดำรงตำแหน่งในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การพัฒนาเริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจได้ดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดี (ปี พ.ศ. 2489) ด้วยคุณสมบัติครบเครื่องของคุณหลวงสุวรรณฯ ทั้งในด้านความรู้เชิงทฤษฎี ความสามารถทางด้านทักษะเกษตร ความสามารถในการเจรจาความร่วมมือกับต่างประเทศ ความสามารถในการเชื่อมโยงกับการเมือง โดยนำแนวคิดและปรัชญาของ land grant มาวางเป็นรากฐานในการพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สุจินต์, 2545)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เริ่มปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยสหวิชา ในปี พ.ศ. 2512 เมื่อมีการจัดตั้งคณะศึกษาศาสตร์ขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อแรกตั้งคณะนี้ยังคงยึดตามความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตครูเกษตรระดับปริญญา (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในทศวรรษที่ 6 (2536-2545) ได้เติบโตเป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยสหวิชาที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยวิทยาเขตต่างๆ รวม 7 วิทยาเขต โดย

ยังคงความเชี่ยวชาญในสาขาเกษตรศาสตร์ มีศูนย์และสถานีวิจัยทางการเกษตรจำนวนมากในรูปแบบที่คล้ายกับมหาวิทยาลัยแห่งรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำเนิดจาก land-grant college

1.3.2 การขยายตัวของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์

แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 1 ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2507-2509) มีนโยบายให้มีการขยายการอุดมศึกษาไปยังภูมิภาคเพื่อรองรับการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ จึงได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ใน 3 ภาค คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2507) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (พ.ศ. 2508) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (พ.ศ. 2510) (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537) ในระยะแรกเน้นการผลิตบัณฑิตใน 3 สาขาหลัก คือ แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ตามความต้องการของประเทศ มหาวิทยาลัย 3 แห่งนี้จึงเป็นมหาวิทยาลัยรุ่นที่ 2 ของประเทศไทยที่จัดการศึกษาเกษตรศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา

นโยบายขยายการอุดมศึกษาและส่งเสริมการศึกษาด้านเกษตรศาสตร์ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ส่งผลให้อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์มีการขยายตัวในระยะต่อมาทั้งในส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง ในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ข้อมูลจากการศึกษาในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นระยะช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 พบว่ามีสถาบันที่ให้การศึกษาเกษตรศาสตร์ระดับอุดมศึกษาทั้งหมด 12 แห่ง โดยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 11 แห่ง และกระทรวงศึกษาธิการ 1 แห่ง (วัฒนา สุนทรชัย, และคนอื่นๆ, 2529, หน้า 12)

อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ได้มีการขยายตัวในระยะต่อมาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการปรับโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษา จนถึงช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ที่ 8 (พ.ศ. 2544) มีหลักสูตรทางการเกษตรโดยตรงและเกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง ทั้งมหาวิทยาลัยจำกัดรับและไม่จำกัดรับรวมทั้งสิ้น 24 แห่งและวิทยาเขตต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรการศึกษาเกษตรศาสตร์ในสถาบันระดับอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) อีกจำนวนถึง 91 สถาบัน/สถานศึกษา ส่งผลให้มีความหลากหลายของการจัดการศึกษาเกษตรศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา สถานภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์จะได้นำเสนอในรายละเอียดในทุกแง่มุม

1.4 สรุปพัฒนาการของการศึกษาเกษตร

1.4.1 การศึกษาเกษตรในโรงเรียนสายสามัญพัฒนาการของการศึกษาเกษตร

ในโรงเรียนสายสามัญที่ล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอดถึงแม้ได้มีความพยายามจัดการศึกษาทางด้านการศึกษาเกษตรในโรงเรียนประชาบาลในยุคแรก แต่ก็ประสบปัญหาขาดแคลนครูเกษตร ต่อมาภายหลังได้พยายามจัดอาชีวเกษตรกรรมภายใต้โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม ซึ่งได้สะท้อนความสำเร็จในช่วงแรก แต่ก็ประสบปัญหาความขัดแย้งในเชิงบริหารมีผลต้องยุบเลิกโครงการลงในที่สุด ท้ายสุดก่อนการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 วิชาเกษตรกรรมได้กำหนดให้

เรียนตามหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรมแบบไร่ชีวิตชีวา

1.4.2 การฝึกหัดครูเกษตร ด้วยการมองการณ์ไกลในการจัดศึกษาทางด้านการเกษตรของท่านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี และพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ จึงได้เตรียมความพร้อมโดยการวางรากฐานของการฝึกหัดครูเกษตรไว้แต่แรก นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาไปสู่การจัดการอาชีพเกษตรกรรมและอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ในเวลาต่อมา แต่การฝึกหัดครูเกษตรในช่วงดังกล่าวก็ไม่ได้ราบรื่นดังที่คาดหวังไว้ มีการโยกย้ายสถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่บ่อยครั้ง ทั้งทั้งงบประมาณในการดำเนินการมีไม่เพียงพอต่ออาศัยความมุ่งมั่นของปรมาจารย์ในขณะนั้นเป็นหลัก การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองส่งผลให้การฝึกหัดครูเกษตรในยุคนี้ได้สิ้นสุดลงด้วยอายุเพียง 17 ปีเท่านั้น

1.4.3 อาชีวเกษตรกรรม การอาชีวเกษตรกรรมเริ่มจากโรงเรียนประถมกสิกรรม แต่ไม่ประสบความสำเร็จในเชิงการประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษามีอายุน้อยไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามนิยามของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับนี้ลดน้อยลง ในที่สุดการจัดการศึกษาในระดับนี้ต้องยุติลง และเริ่มจัดการศึกษาทางด้านอาชีวเกษตรกรรมในระดับที่สูงขึ้น โดยคาดหวังว่าผู้สำเร็จการศึกษาจะสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามความคาดหวังดังกล่าวก็ยังไม่ประสบความสำเร็จแม้กระทั่งในปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ผู้สำเร็จการศึกษารายส่วนใหญ่ยังคงต้องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น การขยายตัวของจำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาอาชีวเกษตรกรรมในอดีตขึ้นอยู่กับความต้องการแรงงานในภาครัฐเป็นสำคัญ และส่งผลถึงการเพิ่มสถานศึกษาจำนวนมากโดยอาศัยแรงผลักดันทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤติในด้านจำนวนผู้เรียนมาเป็นระยะๆ

1.4.4 อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ กำเนิดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นับเป็นจุดเริ่มต้นของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ต่อมากระแสของการปฏิวัติเขียวและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อให้เกิดการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาทางด้านเกษตรศาสตร์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง การขยายตัวของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์มีมูลเหตุและเส้นทางการพัฒนาที่แตกต่างกันระหว่าง 3 กลุ่มสถาบันได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัย กลุ่มสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และกลุ่มสถาบันราชภัฏ

คนไทยกับค่านิยมทางด้านการเกษตร

ระบบการศึกษาเกษตรในอดีตมุ่งเน้นการผลิตกำลังคนเข้าสู่ระบบราชการทั้งสิ้น เนื่องจากมีสถานภาพทางสังคมที่ต่ำกว่าการเป็นเกษตรกร หรือในระยะหลังกำลังคนที่เป็นผลผลิตจากสถาบันการศึกษาเกษตรจะมุ่งเข้าสู่ภาคเอกชนก็ตาม ยังถือว่ามีค่านิยมคงกว่าการเป็นเกษตรกร ดังนั้นจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านเกษตรในทุกะดับมีจำนวนเล็กน้อยที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการเป็นเกษตรกรในภาคการผลิตการ

จัดการเรียนการสอนเกษตรในอดีต เมื่อเริ่มมีการฝึกหัดครูประถมกสิกรรมนั้น นักเรียนที่เรียนเกษตรต้องทำงานหนัก ยิ่งต้องขุดดิน ถากหญ้า ชาวบ้านเลยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนต้องโทษ ที่ถูกนำมาใช้งานหนัก ในสังคมไทยถือว่างานเกษตรไม่ค่อยมีเกียรติ งานเกษตรจึงไม่ได้รับการยกย่องมาแต่ในอดีตตราบจนกระทั่งทุกวันนี้ (เจริญ, 2523) นอกจากนี้ภาพเกษตรกรรมที่น่าเสนอผ่านหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนล้วนแต่เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึง "ความเหน็ดเหนื่อย ท้อแท้ และความล้มเหลว ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่จูงใจให้ผู้เรียนสนใจเข้ามาเรียนทางด้านการศึกษาเกษตรทั้งสิ้น" (เจริญศักดิ์ กระแสร์, 2546)

ค่านิยมจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชักนำผู้เรียนให้สนใจเข้าเรียนทางด้านการศึกษาเกษตรและชักนำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเลือกประกอบอาชีพทางด้านการศึกษาเกษตรและเกี่ยวข้องในประเด็นนี้มีศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ท่านหนึ่งได้เล่าประสบการณ์ ของตนเองไว้ว่า

"ผมจบจากมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ มีอุดมการณ์ออกไปทำงานเป็นพนักงานส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่แนะนำเกษตรกรในเรื่องการทำเกษตรได้ใช้ความรู้จากที่ได้ร่ำเรียนมาอย่างเต็มที่ที่มีอุดมการณ์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่ทำอยู่ได้ระยะหนึ่งทนต่อสภาพแวดล้อมของสังคมบริโภคนิยมไม่ได้ ขอผันตัวเองมาเป็นพนักงานฝ่ายขายเนื่องจากได้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าอุดมการณ์ที่เคยสั่งสมมาจากมหาวิทยาลัยลิ้มหมด แม้แต่วิชาความรู้ทางด้าน การเกษตรก็ไม่ได้นำมาใช้ คิดเพียงต้องการขายสินค้าของบริษัทให้ได้มากที่สุด เพื่อที่จะได้ค่าตอบแทนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้"

ดังนั้นค่านิยมทางด้านการศึกษาเกษตรของผู้เรียนจึงเป็นตัวชี้ นำ ในการเลือกตัดสินใจของผู้เรียนว่าจะเลือกเรียนเกษตรไปเพื่อสู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือไม่ ความสำเร็จของการสร้างกำลังคนสู่ภาคเกษตรกรรมนั้นจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านค่านิยมของผู้เรียน ซึ่งเชื่อมโยงกับความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551)

2. หลักสูตร การเรียนการสอนวิชาอาชีพเกษตรกรรม

2.1 หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาอาชีพเกษตรกรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้กรมสามัญศึกษาใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) เพื่อให้โรงเรียนและสถานศึกษาได้นำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการกระทำกระบวนกรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประชาชาติ

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้สามารถนำประโยชน์ให้สังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาว์ปัญญา มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ ,2539) โดยหลักสูตรใหม่นี้จะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2546 และครบทั้งหมดในปีการศึกษา 2548 โดยมีหลักการเพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

2.2.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล

2.2.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ

2.2.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.2.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการศึกษา การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกายดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่น ในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม องค์ประกอบของการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นการให้การศึกษาพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีต้องพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน

องค์ประกอบของการเรียนการสอน ประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา หลักสูตร การเตรียมการเรียนการสอน การดำเนินการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถความถนัด และความสนใจของผลเรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่

เหมาะสม กรมวิชาการได้แบ่งกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2544, หน้า 6) คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

2.4 การจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์

ทำนอง สิงคาลนิจ (2527) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์ไว้ว่า เป็นกระบวนการส่งเสริมสมรรถภาพของบุคคลทางด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัผลิตรกรรมทางการเกษตรตั้งแต่การผลิต การแปรรูป ตลอดจนการจำหน่าย อันจะช่วยให้มีความเจริญทางสติปัญญาทั้งด้านศาสตร์และศิลปะปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการเพิ่มค่าให้บุคคลเป้าหมายทางการเกษตรทั่วไป

ปัญญา หิรัญรัตน์ (2529) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์ เป็นการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางการเกษตร การผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย โดยสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้ไปถ่ายทอดยังบุคคลที่สนใจได้

นพคุณ ศิริวรรณ (2532) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับการสอน การนิเทศ การบริหารทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เพื่อเป็นการเตรียมคนให้ไปทำงานตามหน้าที่ต่าง ๆ หรือมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรกรรม การศึกษาเกษตรจึงเป็นการลงทุนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสร้างกำลังคนให้มีทักษะ เจตคติ และความรู้ความสามารถ ให้บริการแก่ผู้ประกอบการเกษตรกรรมได้

พรทิพย์ อุดมสิน (2523) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์ หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถและเจตคติในด้านการผลิต การแปรรูป และการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งมีค่านิยมและคุณธรรมเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยอาจจัดให้ทั้งในแบบระบบและนอกระบบโรงเรียน

พนิต เข้มทอง (2527) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตร คือ วิทยาการและศิลปะการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ละทักษะการให้บริการศึกษาแก่ชุมชน

พัฒนาการของบุคคล ในลักษณะของความรู้ เจตคติ ทักษะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย

สรุปคือ การจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรศาสตร์ถ่ายทอดวิทยาการต่างที่ เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นทักษะ ความรู้เบื้องต้น การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย ผลผลิตการเกษตร เพื่อสืบทอดไปยังผู้ที่สนใจ

3. คณะเกษตรศาสตร์

สาขาวิชาที่เรียกได้ว่า "ศาสตร์แห่งแผ่นดิน" นั่นคือ "เกษตรศาสตร์" โดยทั่วไปแล้ว หากพูดถึงการเรียนด้านเกษตรศาสตร์ในสายตาของคนอื่นมองอย่างผิวเผิน อาจเห็นไม่พิน ความรู้สึกที่ว่าจะจบมาแล้วคงไปเป็นเกษตรกร ทำนา ทำสวน ทำไร่ แต่ความจริงแล้ว การเรียน สาขาเกษตรศาสตร์ ให้อะไรมากกว่านั้นและหากต้องการข้อมูลที่ดีที่สุด ก็น่าจะหาได้จาก มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงที่สุด สำหรับสาขานี้คือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นสถาบันที่เปิดสอน "คณะเกษตร" เป็นแห่งแรกของ ไทย ภายใต้ชื่อเดิมคือ "คณะกสิกรรม" ซึ่งคุณนงลักษณ์ จุสณิถ นักวิชาการศึกษา สำนักงาน เลขาธิการคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดเผยว่า คณะกสิกรรมให้การศึกษา การ วิจัย และการบริการ วิชาในศาสตร์การเกษตรทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็น พืชไร่นา พืชสวน โรคพืช สัตวบาล และเกษตรกลวิธานมานาน ก่อนจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นชื่อเกษตรที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งที่เปิดสอนด้าน การเกษตร และมีให้เลือกหลายสาขาวิชา โดยแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีความแตกต่างใน รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เช่น ภาควิชาที่ต่างกัน พืชไร่ พืชสวน ปฐพีวิทยา (เกี่ยวกับดินและปุ๋ย) ภูมิวิทยา (เกี่ยวกับแมลงทั้งที่เป็นศัตรูพืชและประโยชน์) เกษตรกลวิธาน (เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรง ในการเกษตร) โรคพืช สิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมสำหรับคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นั้น อ.นงลักษณ์เล่าให้ฟังว่ามี 2 วิทยาเขตให้เลือกเรียน คือ วิทยาเขตบางเขน และวิทยาเขต กำแพงแสน ซึ่งตั้งอยู่จังหวัดนครปฐม โดยคณะเกษตร วิทยาเขตกำแพงแสนเปิดสอนปริญญา ตี 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรเกษตรศาสตร์ หลักสูตรเทคโนโลยีชีวภาพ และหลักสูตรเกษตรกล วิธาน ส่วนวิทยาเขตบางเขน มี 5 หลักสูตร คือหลักสูตรเคมีการเกษตร หลักสูตรวิทยาศาสตร์ การเกษตร หลักสูตรการจัตุรัสศัตรูพืช หลักสูตร ดหกรรมศาสตร์ และหลักสูตรเกษตรเขตร้อน (หลักสูตรนานาชาติ) ส่วนคณะเกษตรศาสตร์ในสถาบันอื่นๆ ก็มีภาควิชาที่คล้ายๆ กัน แต่อาจจะ มีส่วนที่เพิ่มเติมมากขึ้น เช่นคณะเกษตรฯ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีภาควิชาประมง ซึ่ง ใกล้เคียงกับภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเลของคณะวิทยาศาสตร์

ตาราง 2 แสดงสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนด้านการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัย/สถาบัน	คณะ (สาขา)	มหาวิทยาลัย/สถาบัน	คณะ (สาขา)
เกษตรศาสตร์	คณะเกษตร, คณะประมง, คณะวนศาสตร์, คณะ อุตสาหกรรม	เทคโนโลยีสุรนารี	สำนักวิชา เทคโนโลยีการเกษตร
เชียงใหม่	คณะเกษตรศาสตร์คณะ อุตสาหกรรม, คณะ ศึกษาศาสตร์	นครพนม	คณะเกษตรกรรมและ เทคโนโลยี
นครสวรรค์	คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	มหาสารคาม	คณะเทคโนโลยี
แม่โจ้	คณะผลิตกรรมการเกษตร, เทคโนโลยีการประมง	อุบลราชธานี	คณะเกษตรศาสตร์
มหาสารคาม	คณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ	บุรีรัมย์	คณะวิทยาศาสตร์
ศิลปกร	คณะสัตวศาสตร์และ เทคโนโลยีการเกษตร	ทักษิณ	คณะวิทยาศาสตร์
สงขลานครินทร์	คณะทรัพยากรธรรมชาติ	นครราชสีมา	คณะเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์	คณะวิทยาศาสตร์	วลัยลักษณ์	สำนักวิชา เทคโนโลยีการเกษตร
สุโขทัยธรรมมาธิราช	สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์	สงขลานครินทร์	คณะทรัพยากรธรรมชาติและ อุตสาหกรรม การเกษตร
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง	คณะเทคโนโลยีการเกษตร ,คณะอุตสาหกรรมเกษตร	อัสสัมชัญ	คณะเทคโนโลยีชีวภาพ (สาขาวิชาอุตสาหกรรม เกษตร)
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า พระ นครเหนือ	คณะอุตสาหกรรมเกษตร	ขอนแก่น	คณะเกษตรศาสตร์
แม่ฟ้าหลวง	สำนักวิชาอุตสาหกรรมเกษตร		

ที่มา (คลื่นน้ำเย็น, 2552)

หลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์ที่เปิดสอนในปัจจุบัน เช่น พืชศาสตร์ (พืชไร่ – พืชสวน) สัตวศาสตร์ กัญญาวิทยา โรคพืช ปฐพีวิทยา ส่งเสริมและนิเทศการเกษตร การจัดการศัตรูพืช วิทยาศาสตร์การเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพการเกษตร เกษตรกลวิธาน เคมีการเกษตร ประมง ฯลฯ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2552)

ปัจจัยการศึกษาต่อของนักเรียน

1. ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์

ทฤษฎีการจูงใจของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow, 1987, pp.143-149) ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าจะมีความต้องการเป็นลำดับขั้น 5 ชั้น จากต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุด คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) ความต้องการพื้นฐานขั้นแรก ของมนุษย์คือ ความต้องการทางด้านกายภาพ ความต้องการดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับที่จะให้มีชีวิตอยู่รอด

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (safety and security needs) ภายหลังจากที่ร่างกายได้รับการตอบสนองมนุษย์ก็จะเริ่มคิดถึงความปลอดภัยและความมั่นคง

3. ความต้องการสังคม (social needs) ความต้องการชนิดนี้คือ ความต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรต่างๆ อยากจะคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นๆ รวมตลอดทั้ง จะได้รับมิตรภาพและความเห็นใจจากกลุ่มเพื่อนฝูง

4. ความต้องการทางด้านชื่อเสียงเกียรติยศ การยอมรับนับถือ (esteem needs) เป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้คือ ความมั่นใจในตนเอง ในเรื่องของความสามารถ ความรู้ และความสำคัญในตัวของตัวเองรวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรือ อยากที่จะให้บุคคลอื่นสรรเสริญ

5. ความต้องการความสำเร็จสูงสุด (self-actualization needs) ความต้องการที่อยากจะทำอะไรให้สำเร็จตามความนึกคิด

1.1 ความหมายของความต้องการ

ความต้องการ (need) หมายถึง ความสามารถ หรือความจำเป็นใดๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรม โดยการกระทำและการแสดงพฤติกรรมจะมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยความสามารถหรือความจำเป็น

ตามความหมายทางจิตวิทยา ความต้องการ หมายถึง สภาวะของความขาดแคลนทางร่างกายและจิตใจของผู้บริโภค ซึ่งหมายถึง ถ้าร่างกายของมนุษย์ขาดอาหารมนุษย์จะมีความต้องการกินอาหาร ถ้าขาดน้ำ มนุษย์จะมีความต้องการดื่มน้ำนั่นเอง

โดยปกติแล้วความต้องการของมนุษย์ในสิ่งหนึ่งๆ มักเริ่มจากการขาดแคลนในสิ่งนั้น โดยต้องการหรือปรารถนาได้รับสิ่งนั้นๆ มาเติมในส่วนที่พร่องไปหรือขาดไป นั่นคือเป็นการบำบัดความต้องการของตน

1.2 ความสำคัญของความต้องการ

ความสำคัญของความต้องการอาจแบ่งได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการเป็นพื้นฐานของกระทำของมนุษย์ ทางจิตวิทยาและสรีรวิทยานั้น พบว่า ความต้องการเป็นสิ่งกำหนดพื้นฐานของพฤติกรรม ความต้องการจึงเป็นสิ่งที่ได้สร้างหรือกำหนดกรอบและขอบเขตให้กับปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นการที่บุคคลมีความต้องการเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลให้เกิดแรงขับ ซึ่งเป็นสิ่งผลักดันร่วมกับการเรียนรู้ของบุคคลส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการตอบสนองหรือแสดงออกมาอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะสามารถสนองตอบและบำบัดความต้องการนั้นๆ

2. ความต้องการอาจไม่ใช่เพียงความขาดแคลนหรือไม่พอเพียงเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับว่าความขาดแคลนหรือความไม่พอเพียงที่มีอยู่นั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลได้เริ่มรู้ถึงความต้องการก็ตาม ความขาดแคลนหรือความไม่พอเพียง (deficiency) ในที่นี้หมายถึง ความขาดหายไปในบางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ อาหาร น้ำ ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย

3. ความต้องการสามารถเป็นได้ทั้งด้านกายหรือด้านจิตใจ ความต้องการอาจประกอบด้วย ความต้องการด้านกายและด้านจิตใจ

4. บุคคลมีขีดขั้นของการตระหนักถึงความต้องการที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสำคัญของความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง

ความต้องการ หมายถึง ความขาดแคลนบางสิ่งบางอย่างของมนุษย์ และ สัตว์ อาจจะเป็นทางสรีระ เช่น ขาดอาหาร หรือ จิตใจ

แรงขับ หมายถึง ภาวะที่มนุษย์และสัตว์ถูกกระตุ้นเนื่องมาจากความต้องการให้แสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น

เป้าหมาย คือ เมื่อมนุษย์และสัตว์กระทำพฤติกรรมบรรลุเป้าหมาย หมายถึง ความต้องการได้รับการตอบสนองเกิดความสมดุลทั้งสรีระและจิตใจ

ความต้องการหรือความอยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งมาตอบสนองนี้เอง จะเป็นสาเหตุทำให้มนุษย์ต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมหรือการกระทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้นๆ ที่กำลังต้องการอยู่ ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกทุกครั้งจึงย่อมมีเหตุทำให้เกิดเสมอ

1.3 ประเภทของความต้องการ

ความต้องการในความหมายของการดำเนินโครงการตรงกับคำว่า "Need" ซึ่งหมายรวมถึงความต้องการ และความจำเป็น สุลิมล ว่องวานิช (2531, หน้า 13-15) สรุปว่า ความต้องการ เช่นนี้ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. ความต้องการขั้นต้น (primary needs) เป็นความต้องการของกลุ่มบุคคลที่รับบริการจากโครงการ ได้แก่ การบริการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่น่าสนใจ หรือช่วยเหลือในรูปแบบอื่น

2. ความต้องการชั้นสอง (secondary needs) เป็นความต้องการของกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นโดยการเรียนรู้จากสังคมภายหลัง เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลที่จะแตกต่างกันไปตามความต้องการ

ความต้องการทางสังคมนั้นแบ่งออกได้ดังนี้

1. ต้องการให้สังคมยอมรับ
2. ต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง สังคมยอมรับ
3. ต้องการตำแหน่งและฐานะทางสังคม
4. ต้องการมีไมตรีกับคนอื่น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อ

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันของเบทซ์ สตาร์ และเมนนี่ (Betz, Starr, & Menne, 1972, pp. 456 – 461) ได้ศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจของนักศึกษาที่ตัดสินใจเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาใหญ่ๆ ของรัฐ พบว่าเหตุที่ทำให้นักศึกษาเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษามีความพึงพอใจ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และการได้รับการยอมรับจากผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าสถาบันที่แตกต่างกันจะทำให้นักศึกษาได้รับความรู้แตกต่างกัน โดยเฉพาะสถาบันใหญ่ๆ ของรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน เจื่อนไขทางสภาพแวดล้อมของสถาบัน และเจื่อนไขทางสภาพแวดล้อมด้านการเรียน รวมทั้งชีวิตทางสังคมมีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง ฉะนั้น การจะทำให้นักศึกษาพอใจสถานศึกษามากที่สุด คือการรวมเอาจุดดีของสถาบันของรัฐ และสถาบันเอกชนเข้าด้วยกัน ฮิลการ์ด (Hilgard 1951, p. 314) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่กระตุ้นบุคคลให้เกิดพลังนำไปสู่การกระทำ

กิลฟอร์ด และเกรย์ (Guilford, & Gray, 1970, p. 12) นิยามความหมายของแรงจูงใจว่าเป็นสิ่งเร้าที่นำพฤติกรรม และสนองความต้องการของมนุษย์ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยพฤติกรรมนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับสภาวะที่ทำให้เกิดแรงจูงใจนั้น

2.1 แรงจูงใจ

แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก พฤติกรรมของบุคคลแต่ละบุคคลที่แสดงออกนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยมาจากแรงจูงใจ และการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์มีเหตุจูงใจจากหลายปัจจัยประกอบกัน นักจิตวิทยาได้จำแนกแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1951, pp. 125 – 129) ได้สรุปและให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ดังนี้

1. แรงจูงใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม แม้ในสังคมเดียวกันแรงจูงใจของแต่ละบุคคลก็ยังคงมีความแตกต่างกัน แล้วแต่ประสบการณ์หรือการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลหรือของสังคมแต่ละสังคม เพราะแรงจูงใจเป็นผลของประสบการณ์และการเรียนรู้โดยตรง

2. แรงจูงใจอย่างเดียวกัน อาจทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

3. แรงจูงใจที่ต่างกัน อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างเดียวกันได้

4. แรงจูงใจที่เกิดขึ้นอาจมีสาเหตุสลับซับซ้อน

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ พบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความต้องการ หรือความสัมพันธ์กับปัจจัยเกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ต้องการ ในขั้นนี้เป็นการผนึกความคิดและประสานสัมพันธ์ระหว่างตนเอง ข้อมูลทางการศึกษา ข้อมูลทางอาชีพเพื่อประกอบการตัดสินใจให้เหมาะสมกับตนเองและมีความเป็นไปได้มากที่สุด

สมยศ นาวิกาน (2543, หน้า 28-291) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจคือพลังที่ริเริ่ม กำกับและกำจุนพฤติกรรมและการกระทำส่วนบุคคลและเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ให้ความมุ่งหมายหรือทิศทางแก่พฤติกรรม นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพื้นฐาน ของแรงจูงใจ คือความพยายาม ความไม่หยุดยั้ง และทิศทาง

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544, หน้า 254) ได้ให้ความเห็นว่า แรงจูงใจ คือภาวะหรือองค์ประกอบที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อไปสู่จุดหมายที่ตนเองต้องการหรือผู้ทำการชักจูงกำหนด

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544, หน้า 153) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึงองค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายจากการให้ความหมายของแรงจูงใจหลากหลายแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าแรงจูงใจหมายถึงพลังภายในของแต่ละบุคคลที่ถูกกระตุ้นโดยบุคคลหรือสภาพแวดล้อมให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองต้องการหรือมีผู้ทำการชักจูง

เวเทิน (Weiten, 1997, p.383) กล่าวว่าทฤษฎีส่วนใหญ่ได้แบ่งแรงจูงใจของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (biological motives) เกิดจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความต้องการทางเพศ ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม ความต้องการขับถ่าย ความต้องการนอนหลับและพักผ่อน ความต้องการแสดงออก ความก้าวร้าว เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางสังคม (social motives) เกิดจากประสบการณ์ทางสังคม เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความสัมพันธ์ ความต้องการอิสรภาพ ความต้องการการดูแลปกป้อง ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการเป็นที่สนใจของผู้อื่น ความต้องการความมีระเบียบเรียบร้อย ความต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ซิมบาร์โด, และเวเบอร์ (Zimbardo, & Weber, 1997, p.325) วูด (Wood, 1998, p.358) และสตรังก์ โค้วตระกูล (2544 หน้า 169) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจในแนวทางเดียวกัน เป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (intensive motivation) เป็นแรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล เป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมจากภายนอก เพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสนใจของผู้แสดงพฤติกรรม มองเห็นคุณค่าในตัวเองมีความสุขหรือพึงพอใจในสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกมีความสุขนั้นเองที่เป็นรางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่เขาได้รับ เช่น การเล่นเกม การร้องเพลงในห้องน้ำ การเก็บรักษาไดอารี่ส่วนตัว เป็นต้น

2. แรงจูงใจภายนอก (extensive motivation) เป็นแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกจูงใจให้เกิดพฤติกรรมเป็นความต้องการที่จะปฏิบัติเพื่อให้ได้รับสิ่งตอบแทน หรือรางวัลหรือหลีกเลี่ยงจากผลที่ไม่พึงปรารถนา แรงจูงใจเหล่านี้เช่น แรงเสริมชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่คำติชมรางวัลที่เป็นสิ่งของ เงิน ตัวแปรต่าง ๆ ที่มาจากบุคคล ลักษณะของเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นต้น

สรุป ปัจจัยในการศึกษาต่อจะขึ้นอยู่กับ ความต้องการของแต่ละบุคคลและแรงจูงใจในที่อาจได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งที่ต้องการหรืออยากจะทำ

2.2 ความถนัด

ความถนัด คือ ความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน และได้รับฝึกฝนจากเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับมา และเก็บสะสมไว้ทำให้เกิดความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงแนวโน้มที่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ แบบทดสอบความถนัดและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ บางทีก็แบ่งกลุ่มโดยดูความเข้มข้นของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในโรงเรียนปกติคืออย่างไร แบบทดสอบความถนัดบางอย่างดูแล้วก็เหมือนกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ยิ่งถ้าข้อสอบที่ออกไปเกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้นั้นโรงเรียนมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งเหมือนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์มากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสามารถวัดบรรยากาศการเรียนรู้นั้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้ดีกว่าแบบทดสอบความถนัด

ความหมายของความถนัดเนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ดังนั้นแต่ละคนจะมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามความถนัดของแต่ละบุคคล นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของความถนัดเอาไว้หลายประการ ความหมายโดยทั่วไปมีดังต่อไปนี้ คือการรวมสภาพการณ์หรือรวมลักษณะต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสามารถของแต่ละบุคคล คือคุณสมบัติทางธรรมชาติทางหนึ่งทางใดในตัวบุคคล ซึ่งเมื่อได้รับการส่งเสริมและฝึกฝนแล้ว จะเกิดเป็นความสามารถที่เด่นเห็นชัดได้ คือสมรรถวิสัย (capacity) ในการเรียนรู้บุคคลนั้นเอาไว่ว่า ความถนัด คือ สภาวะหรือ

กลุ่มของคุณลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลในการที่จะได้มาซึ่งความรู้ทักษะหรือกลุ่มของการตอบสนอง

2.3 ความสนใจ

ความสนใจหมายถึง การรวมความคิด ความรู้สึก อารมณ์ (mental activity) ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งลักษณะของความสนใจมีดังนี้

1. ความสนใจแบ่งแยกได้เป็นความสนใจที่สามารถแบ่งแยกได้ เมื่อต้องทำงานหลายๆ อย่างพร้อมกัน เช่น การขับรถยนต์ที่ต้องสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เปลี่ยนแปลงรอบตัวเรา

2. การเลือกสนใจ ในกรณีที่มีข้อมูลข่าวสารสองอย่างขึ้นไปเข้ามาพร้อมๆ กัน เราสามารถที่จะเลือกสนใจข่าวสารใดข่าวสารหนึ่งได้ โดยไม่สนใจข่าวสารอื่น จะสังเกตเห็นว่าทั้งการแบ่งความสนใจและการเลือกสนใจเกี่ยวข้องกับงานสองสิ่งหรือมากกว่าสองสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน อย่างไรก็ตามการแบ่งความสนใจต้องการให้เราแสดงความสนใจในทุกๆ สิ่งของงาน ในทางตรงข้ามการเลือกความสนใจต้องการให้เรามุ่ง ความสนใจหรือรวมความสนใจไปที่สิ่งเดียว ถ้าเราเลือกให้ความสนใจสิ่งหนึ่งในเวลาเดียวกัน เราจะให้ความสนใจสิ่งอื่นน้อยลง

3. การค้นหา เป็นการมุ่งความสนใจไปยังสิ่งที่เราสนใจในขอบเขตหรือบริเวณที่เป็นเป้าหมายเฉพาะ การค้นหาสิ่งที่เราสนใจมี 2 แบบ คือ **Preattentive processing** คือการค้นหาสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ไม่ซับซ้อน สิ่งที่ค้นหามีความโดดเด่น และการค้นหาแบบที่ถัดมาคือ **Focused Attention** เป็นการค้นหาสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ซับซ้อน ต้องอาศัยเวลาในการจำแนกแยกแยะ

ประดิษฐ์ หมอนศรี ,และคนอื่นๆ(2538, หน้า 4-5) จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันราชภัฏ พบว่ามีจำนวนน้อยมาก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ (1) สภาพทั่วไปของนักศึกษา (2) สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ (3) สภาพแวดล้อมด้านการเรียน (4) สภาพแวดล้อมของสถาบัน ตามข้อมูลทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ดังนี้สภาพทั่วไปของนักศึกษาจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันราชภัฏเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่างๆ หลายด้านโดยเฉพาะด้านสภาพส่วนตัวของนักศึกษามีผู้กล่าวไว้มากมายดังนี้ เบทซ์,คลิงเกนสมิท,และเมนนี่ (Betz, Klingensmith , &Menne,1970,pp. 110-118) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ประเภทที่อยู่อาศัยและจำนวนปีที่ศึกษาในวิทยาลัย โดยใช้ The College Student Satisfaction Questionnaire ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าประเภทของที่อยู่อาศัย จำนวนปีที่ศึกษาและเพศเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการตัดสินใจเลือกศึกษาตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามผลของการศึกษายังพบว่าประเภทของที่อยู่อาศัยของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นทางด้านวิชาการมากเท่ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. ความหมายของการตัดสินใจ

นักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

ถวัลย์ เกื้อกุลวงศ์ (2540, หน้า 132) กล่าวว่า การตัดสินใจจะเป็นเพียงแต่ความตั้งใจที่ดีเท่านั้นจนกว่าการตัดสินใจนั้นจะกลายเป็นการดำเนินการปฏิบัติ

พิภักดิ์ ชติพันธ์ (2541, หน้า 9) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึง การเลือกระหว่างทางเลือกซึ่งคาดว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงพอใจจากปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แม้ว่าการตัดสินใจในการบริหารไม่ได้เริ่มต้นหรือสิ้นสุดที่การตัดสินใจเพราะต้องมีการกำหนดปัญหาก่อนจึงจะตัดสินใจและเมื่อตัดสินใจแล้วจึงจะนำไปปฏิบัติ

จันทราณี สงวนนาม (2543, หน้า 162) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ใช้เหตุผลในการพิจารณา วิเคราะห์และหาทางเลือก เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติการตัดสินใจจึงต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการอย่างรอบคอบ

แฮร์ริสัน (Harrison, 1981, p. 3) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความหมายของการตัดสินใจว่า เป็นกระบวนการประเมินผลเกี่ยวกับทางเลือกหรือตัวเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การคาดคะเนผลที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติต่างๆ บีบบังคับให้ผู้ที่ตัดสินใจต้องเลือกทางปฏิบัติที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุด

ชิฟแมน และคานุก (Schiffman & Kanuk, 1994, p. 555) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึง การเลือกกิจกรรมตั้งแต่สองทางเลือกขึ้นไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การตัดสินใจหมายถึง ความจำเป็นของกระบวนการคิดเพื่อการเลือกกระทำวิธีใดวิธีหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สอดคล้อง เหมาะสมและตอบสนองเงื่อนไขของความต้องการขณะนั้นอย่างสมบูรณ์ที่สุด ด้วยเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้

2. ความสำคัญของการตัดสินใจ

พิภักดิ์ ชติพันธ์ (2541, หน้า 9) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ รอบด้านตลอดเวลา ปัญหาบางอย่างจะเป็นปัญหาที่สำคัญ และปัญหาบางอย่างอาจเป็นปัญหาที่ไม่สำคัญ แต่ปัญหาเหล่านั้นต่างต้องการการตัดสินใจทั้งสิ้น ในทำนองเดียวกัน

อำนาจ หนาไชย (2542, หน้า 31) กล่าวถึงการตัดสินใจว่ามีความสำคัญอย่างมากที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมนำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ชัชวาล พิษสงษ์ (2543, หน้า 34) ได้กล่าวไว้ว่าการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญเพราะการดำเนินการที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ใดๆ มักจะเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และความจำเป็น การตัดสินใจจึงเป็นอีกขั้นหนึ่งที่จะลำดับการเลือกสรรวิธีทางที่เหมาะสมที่สุด โดยเชื่อมั่นว่าจะเป็นวิธีทางที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สรุปได้ว่าการตัดสินใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ การตัดสินใจที่ดี ผู้ตัดสินใจต้องแสดงให้เห็นว่าผลของการตัดสินใจของตนเป็นที่ยอมรับและ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

3. ประเภทของการตัดสินใจ

วัลลภ กันทรพิทย์ (2540, หน้า 13 - 14) ได้แบ่งประเภทของการตัดสินใจเป็น 4 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ของงาน
2. แผนรายปี เกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการและกิจกรรมที่ต้องทำ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติงาน การเลือกวิธีปฏิบัติในงานใหญ่ หรือ งานย่อยต่าง ๆ ตลอดจนการตัดสินใจในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้
4. การตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการทำงาน หรือผลิตผลที่สำเร็จจากการทำงานใน ประเด็นที่เกี่ยวกับความน่าพอใจและการดำเนินงานต่อจากนั้น

ศรีสุรางค์ ชีระกุล, และคนอื่นๆ (2541, หน้า 197 - 198) แบ่งประเภทของการตัดสินใจไว้ 3 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจภายในสถานการณ์ที่แน่นอน เป็นการทำการตัดสินใจที่ผู้ทำการตัดสินใจทราบแน่นอน ว่าสถานการณ์ใดจะเกิดขึ้นและจะทำการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์นั้น
2. การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เป็นการทำการตัดสินใจที่ผู้ทำการตัดสินใจทราบแต่เพียงว่ามีสถานการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังตัดสินใจที่อาจเกิดขึ้นได้บ้าง โดยไม่ทราบโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของแต่ละสถานการณ์ได้โดยพิจารณาในเชิงจิตพิสัย หรืออาศัยข้อมูลจากการทดลองที่เคยทำมาแล้วหรืออาศัยข้อสมมุติจากตัวอย่าง
3. การทำการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง เป็นการทำการตัดสินใจที่นอกจากผู้ทำการตัดสินใจจะทราบว่ามีสถานการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังตัดสินใจเกิดขึ้นบ้างแล้ว และยังทราบถึงความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของแต่ละสถานการณ์ด้วย

ประสงค์ ปราณีตพลกรัง, และคนอื่นๆ (2541, หน้า 69) ได้แบ่งประเภทของการตัดสินใจไว้หลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับ

1. ระดับของความสำคัญ คือ การตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญเป็นการให้อำนาจแก่ฝ่ายจัดการที่จะทำการตัดสินใจ
2. ความถี่ของการตัดสินใจ การตัดสินใจที่ทำบ่อย จะเป็นเสมือนเครื่องจักรที่ควบคุมการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง โดยทั่วไปผู้ที่ตัดสินใจจะคุ้นเคยกับเรื่องที่ตัดสินใจ การเลือกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เป็นการตัดสินใจตามโปรแกรม

3. การตัดสินใจที่มีโครงสร้างและการตัดสินใจที่ไม่มีโครงสร้าง การตัดสินใจที่มี
จะเกิดจากวิธีการดำเนินงานที่เฉพาะหรือมีกฎเกณฑ์ ส่วนการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง ผู้
ตัดสินใจจะมีอิสระและไม่มีแบบแผน ผู้ตัดสินใจอาจต้องใช้ความคิดเป็นของตนเองยากต่อการ
ตัดสินใจ อาจทำให้่งว่าการแก้ปัญหาอย่างไรจึงจะถูกต้องและมักจะตัดสินใจภายใต้แรงกดดัน
บางอย่าง ซึ่งการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างจะต้องใช้ยุทธวิธีในการตัดสินใจ

ณัฐพันธ์ เขจรันท์, และ ไพบุลย์ เกียรติโกมล (2545, หน้า 130 - 131) ได้
จำแนกประเภทของการตัดสินใจเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1. การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำเป็น
กิจวัตร โดยการตัดสินใจประเภทนี้จะมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ถูกต้องไว้อย่างแน่นอน ปกติ
การตัดสินใจในลักษณะนี้มักจะกระทำในระดับปฏิบัติการ

2. การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไม่ได้
เกิดขึ้นเป็นประจำ ไม่อาจจะวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าและมักจะเกี่ยวกับปัจจัยหลากหลาย
ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับอนาคต การตัดสินใจแบบนี้จะต้องวิเคราะห์แนวโน้มจากสิ่งแวดล้อม
ประกอบ

3. การตัดสินใจแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการตัดสินใจที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจทั้ง 2
แบบข้างต้น โดยส่วนที่หนึ่งของปัญหาจะต้องสามารถนำหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการแก้ปัญหา
มาประยุกต์ได้ ในขณะที่ส่วนที่เหลือของปัญหาจะต้องอาศัยการประเมินผล และการตัดสินใจ
จากผู้ที่ทำการตัดสินใจ

มัวร์เฮด ,และกริฟฟิน (Moorhead,& Griffin. 1992, pp. 481 - 483) ได้แบ่งการ
ตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจที่มีการวางแผนไว้ คือ การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการที่เกิดขึ้น
บ่อยครั้งจนกระทั่งสามารถตั้งกฎเพื่อการตัดสินใจ นั่นคือ ข้อความที่บอกผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับ
ทางเลือกที่จะเลือกบนพื้นฐานของสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ

2. การตัดสินใจที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ เป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย และ
ไม่มีการกำหนดกฎของการตัดสินใจวินิจฉัยไว้ก่อน การตัดสินใจประเภทนี้โดยทั่วไปมักจะ
ต้องการการแก้ปัญหา โดยการแก้ปัญหาเป็นการตัดสินใจซึ่งมีลักษณะพิเศษและต้องการการ
พัฒนาและประเมินผลทางเลือกโดยมิได้มีกฎ เพื่อการตัดสินใจเป็นเครื่องช่วย การตัดสินใจ
ประเภทนี้ต้องการพิจารณาตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การตัดสินใจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การ
ตัดสินใจที่กำหนดไว้และการตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า

4. กระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง และกระบวนการตัดสินใจควรมี
ขั้นตอนอย่างเป็นระบบดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 174 – 177) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ เป็น 5 ขั้นตอน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ขั้น 1 ขั้นการกำหนดและวิเคราะห์ปัญหา ควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วจึงวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อเตรียมการการดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้น 2 การค้นหา รวบรวมและกลั่นกรองข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ในการตัดสินใจใดๆ ก็ตาม ไม่ควรตัดสินใจในเรื่องที่ยังไม่ทราบข้อมูลทั้งหมด เพราะจะทำให้เกิดการผิดพลาดได้ การรวบรวมค้นหาข้อมูลทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม การทำรายงานพิเศษ การบันทึกข้อมูล

ขั้น 3 ขั้นการกำหนดทางเลือก เมื่อได้ทราบปัญหาและข้อมูลต่างๆ อย่างละเอียดก็หาแนวทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งควรพิจารณาหลักการพื้นฐานก่อน

ขั้น 4 ขั้นประเมินทางเลือก ได้เลือกทางเลือกไว้หลายทางตามขั้นตอนที่ 3 แล้วทางเลือกแต่ละทางจะมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาที่ต่างกัน แต่จะมีทางเลือกเดียวที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดซึ่งจะต้องมีเกณฑ์การพิจารณา

ขั้น 5 ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งมีขั้นตอนย่อย สรุปได้ดังนี้

1. การตีกรอบ หมายถึง การให้นิยามว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องตัดสินใจและกำหนดไว้เบื้องต้นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้แยกทางเลือกหนึ่ง ให้สูงกว่าทางเลือกอื่นๆ ที่มีอยู่

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 182 – 183) ได้เสนอแนวทางในการหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพไว้ 4 ประการคือ

2.1 การหาข้อเท็จจริง ได้แก่ การพบปัญหา ศึกษาสาเหตุของปัญหา กำหนดขอบเขตปัญหา วิเคราะห์ผลกระทบจากปัญหาและพิจารณารูปแบบของปัญหาให้มีความชัดเจน

2.2 การหาข้อมูลจากบุคคล คือ การหาข้อมูลจากผู้เก็บข้อมูลซึ่งมีการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การเตรียมการเก็บข้อมูล มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และการกำหนดระยะเวลาที่เพียงพอ

2.3 การประเมินจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ข้อมูลทางกฎหมาย ข้อมูลทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพแวดล้อมของสังคม

2.4 การจัดระบบข้อมูล เป็นการแบ่งเป็นหมวดหมู่โดยการวิเคราะห์อย่างละเอียดและนำเสนอซึ่งการแบ่งข้อมูลนี้จะเป็นประเภทเอกสารและที่ได้รับจากบุคคลอื่นก็ได้

3. การหาบทสรุป

4. การเรียนรู้จากข้อมูลป้อนกลับ เป็นระบบเพื่อรับรู้ผลจากการตัดสินใจในอดีต เพื่อป้องกันการผิดพลาด

ฮิลล์ (Hill, 1980, p.22) กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจว่าประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา ด้วยการรวบรวมข้อมูลและสรุปด้วยวิธีการ ทั้งการศึกษาเอกสาร การสอบถามและการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยประการต่างๆ
2. ระบุทางเลือก ด้วยการกำหนดขอบเขตทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการทำรายการทางเลือกต่างๆ
3. การประมาณค่าทางเลือก ด้วยการพิจารณาผลระยะสั้นและระยะยาว ระบุความเสี่ยง ระบุค่าตอบแทน เป็นต้น
4. การนำเทคนิคต่างๆ เป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจ ด้วยการนำแนวความคิดรูปแบบและเทคนิคต่างๆ เช่น ทฤษฎีเกมส์ แผนงการตัดสินใจ มาช่วยตัดสินใจ
5. การตัดสินใจด้วยการเลือกที่เหมาะสมที่สุดทางเลือกเดียว
6. การนำการตัดสินใจไปปฏิบัติ ด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การมอบความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร การติดตามและประสานการดำเนินการ

แฮร์ริสัน (Harrison, 1981, p.24) แบ่งกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาไว้
2. ค้นหาทางเลือกต่างๆ
3. เปรียบเทียบและประเมินผลทางเลือกในการแก้ปัญหา
4. กระทำการเลือกทางแก้ปัญหา
5. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
6. ติดตามและควบคุมผลของการตัดสินใจทางเลือกนั้น

พลินเก็ต, และแอ็ดเนอร์ (Plunkett, & Attner, 1994, p.162) ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจมีอยู่หลายรูปแบบ ได้เสนอลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเป็น 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา (define the problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (identity limiting factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้ว ผู้บริหารควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่างๆ ขององค์การ โดยพิจารณาจากทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต ได้แก่ กำลังคน เงินทุน เครื่องจักร สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งเวลาซึ่งมักเป็นปัจจัยที่พบอยู่เสมอๆ การรู้ถึงข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดขอบเขตในการพัฒนาทางเลือกให้แคบลงได้

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทางเลือก (develop potential alternatives) ขั้นตอนต่อไป ผู้บริหารควรทำการพัฒนาทางเลือกต่างๆ ขึ้นมา ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ทางเลือก (analyze the alternatives) เมื่อผู้บริหารได้ทำการพัฒนาทางเลือกต่างๆ โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกัน อย่างรอบคอบ และควรวิเคราะห์ทางเลือก

ขั้นที่ 5 การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (select the best alternative) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเรื่องในภายหลังน้อยที่สุด และให้ผลประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งผู้บริหารอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำมาผสมผสานกัน

ขั้นที่ 6 การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (implement the decision) เมื่อผู้บริหารได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 7 การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (establish a control and evaluation system) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่า เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้โดยได้ผลลัพธ์ของการปฏิบัติที่ดีที่สุด

ฮอย, และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 2001, p.317) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์และจำกัดขอบเขตของปัญหา
2. รวบรวมและวิเคราะห์หาข้อเท็จจริง
3. พัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา
4. ประเมินผลทางเลือกจากข้อ 3 เพื่อเลือกทางที่ช่วยให้แก้ปัญหาได้
5. เลือกวิธีการที่ดีที่สุด
6. วิเคราะห์ผลที่ได้จากการตัดสินใจ
7. ตัดสินใจ

จากที่กล่าวมา กระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชน อาจจัดได้ว่า อยู่ในกระบวนการของการตัดสินใจที่อาศัยเหตุผลและความเหมาะสมเป็นหลัก เป็นกระบวนการแบบห่วงสัมพันธ์ของกิจกรรมสำคัญที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน

5 ชั้น คือ ชั้นกำหนดปัญหา ชั้นกำหนดทางเลือก ชั้นวิเคราะห์ทางเลือก ชั้นตัดสินใจและชั้นนำไปปฏิบัติ

บทบาทของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษา

1. บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

พิมพา ดามี (2540, หน้า 85) กล่าวว่าผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน โดยมีความต้องการให้ครูรายงานผลการเรียนหรือความก้าวหน้าของนักเรียนให้ทราบ เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุตรหลาน จึงควรได้รับทราบผลการเรียนและมีส่วนร่วมในการติดตามดูแลนักเรียน เพื่อได้ร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก ซึ่งเป็นบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กวิธีหนึ่ง

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 199–200) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของครอบครัวซึ่งพอสรุปสาระสำคัญ คือ ความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวให้มีบทบาทหน้าที่และศักยภาพทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน เรื่องไหนที่โรงเรียนมีมากกว่าก็ต้องถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ปกครองนำเองเดี๋ยวกันถ้าผู้ปกครองมีมากกว่าก็จะถ่ายทอดกลับไปยังโรงเรียนเพื่อที่จะให้ครูเกิดการเรียนรู้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ในอนาคตทั้งโรงเรียนและชุมชนก็จะเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เช่น สื่อมวลชนต่างๆ ที่ให้ความรู้ให้ประสบการณ์ตลอดเวลาทำให้ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า ความรู้ที่ได้จากสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์แล้ว ปัจจุบันยังมี Internet เข้าไปถึงบ้านและโรงเรียน ทำให้โรงเรียนและครอบครัวได้รับข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างมาก ปัจจุบันโรงเรียนกับสถาบันครอบครัวต้องจัดการศึกษาร่วมกัน หรือให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นเพราะนักเรียนใช้เวลาอยู่ที่บ้านมากกว่าโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 ข้อ 6 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ไว้ว่า “การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ” ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองจึงบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ โดยมีการกำหนดปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ให้คนไทยเป็นคนดี มีปัญญา มีความเป็นไทย มีความรู้อันเป็นสากล และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

พกา สัตยธรรม (2543, หน้า 16-17) กล่าวว่า บทบาทของบิดามารดามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต เด็กจะดีหรือร้ายบิดามารดามีส่วนสนับสนุนอยู่มากมีบางกรณีที่เป็นช้อยกเว้น คือ ถ้าบิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดี แต่ด้วยเหตุผลบาง

ประการที่ทำให้เด็กไม่รับแบบอย่างที่ดีนั้น ตัวอย่างที่ดีไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรจะเป็น บิดามารดามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อบุตร ถ้าขาดการเอาใจใส่และความขาดรับผิดชอบ ก็จะทำให้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและบุตร เป็นการเพิ่มปัญหาจากบ้านไปสู่สังคมความอบอุ่นจากบิดามารดาเป็นสิ่งที่ปรารถนาของเด็กทั่วไป แต่บางทีความอบอุ่นอาจจะไม่เพียงพอเพราะมีสาเหตุหลายประการ

วิศาล เครือคล้าย (2543, หน้า 3-4) ได้สรุปบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามบริบทที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ไว้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาโรงเรียน ผู้ปกครองมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนด้านต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ วัสดุ-อุปกรณ์ บุคลากร การเรียนการสอน งบประมาณ เป็นต้น
2. ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและตรงตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด
3. ด้านการเรียนการสอน ผู้ปกครองที่มีความสามารถเฉพาะทางประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและเชิญผู้มีประสบการณ์ในชีวิตมาบรรยาย และให้ความรู้แก่นักเรียน
4. ด้านการวางแผนการศึกษา สามารถมีส่วนร่วมวางแผนการจัดการศึกษาพัฒนาแนวคิดกิจกรรมที่ส่งเสริมและแก้ไขเด็กที่มีปัญหา โดยปรึกษาหารือกับครูหรือพบปะระหว่างผู้ปกครองและผู้ปกครองด้วยกัน
5. ด้านบุคลากร ผู้ปกครองสามารถให้ข้อคิดเกี่ยวกับภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และใช้ในการประเมินผลผู้เรียนเป็นตัวชี้วัด สามารถประเมินคุณภาพมาตรฐานผู้สอนได้

6. ด้านการปกครอง ถ้าผู้ปกครองเห็นว่าสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนมีสิ่งล่อใจ นักเรียน เช่น สถานบันเทิงประเภทต่างๆ ศูนย์การค้า สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นเหตุกรณีวิวาทระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองควรร่วมมือเป็นเครือข่ายประสานกับฝ่ายปกครองของโรงเรียนเมื่อพบเหตุการณ์ดังกล่าวจะได้ติดต่อกับฝ่ายปกครองได้ทันที

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2543, หน้า 11 – 13) กล่าวไว้ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญมากในการที่จะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีโดยผ่านทางปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อ แม่ ลูก จะทำให้เด็กมีจิตใจสบาย มีสมาธิและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีจะทำให้เด็กเกิดปัญหาทางจิตใจ มีอารมณ์เศร้าวิตกกังวล และอาจมีปัญหาพฤติกรรมต่างๆ เช่น หนีโรงเรียน เป็นต้น
2. การถ่ายทอดคุณค่าทางการศึกษา ในครอบครัวที่มีพ่อแม่ที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา เด็กจะเห็นความสำคัญของการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเท่าไร

3. การเป็นตัวอย่างในการแสวงหาความรู้ พ่อ แม่ที่รักการเรียนรู้ ชอบการอ่านหนังสือ ชอบแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และชอบการคิดวิเคราะห์ก็จะปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน

4. การฝึกวินัย การฝึกวินัยที่เสมอต้นเสมอปลายในชีวิตประจำวัน จะมีผลให้เด็กมีวินัยในการเรียนด้วย เด็กที่มีวินัยในเรื่องเวลาจะรู้จักจัดเวลาในการเล่นและทำการบ้าน เด็กที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะรู้จักจัดอุปกรณ์การเรียนต่างๆ จะไม่มีปัญหาสมุดดินสอหายหรือลืมส่งงาน เป็นต้น

5. การสร้างแรงจูงใจ แรงจูงใจที่ทำให้เด็กอยากเรียนรู้ มีจุดเริ่มต้นมาจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก พ่อแม่ที่กระตุ้นเด็กให้มีแรงจูงใจและมีเป้าหมาย จะทำให้ลูกมีความกระตือรือร้นในการเรียน

6. การสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ พ่อแม่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ซื้อหนังสือดีๆ ให้อ่าน ฯลฯ จะช่วยให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง ซึ่งก็จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ขั้นต่อไปดีขึ้น

7. การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การเรียน สภาพแวดล้อมที่บ้านนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เด็กที่อยู่ในบ้านที่มีความสงบสุข ไม่มีเสียงทะเลาะเบาะแว้งกันของพ่อแม่ หรือไม่มีเสียงโทรทัศน์ วิทยุเปิดรบกวนอยู่ตลอดเวลา มีที่ทำการบ้านและท่องหนังสือเป็นสัดส่วน ก็จะเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพกว่าเด็กที่ไม่มีสภาพแวดล้อมดังกล่าว

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543 หน้า 131) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง ส่วนหนึ่งที่เป็นพลวัตของสถานภาพ บุคคลจะได้รับมอบหมายให้ดำรงสถานภาพ โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่น เมื่อเขาใช้สิทธิและทำหน้าที่อันเป็นส่วนต่างๆ ของสถานภาพก็แปลว่าเขาแสดงบทบาทจากความหมายทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติตามสิทธิ สถานภาพและตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ ตามที่สังคมกำหนดและความคาดหวังของผู้อื่น ซึ่งเป็นกลไกในการปะทะสังสรรค์และสร้างความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม ลักษณะของบทบาทที่คล้ายกันไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (ideal roles) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (actual or enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็น

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545, หน้า 55) กล่าวว่า การเรียนรู้ในมิติใหม่ของหลักสูตรสถานศึกษา ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทที่จะสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้สิ่งใหม่ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำทนายมีความหลากหลาย ไม่ใช่จำกัดเฉพาะการท่องเที่ยวหรือศึกษาวิชาในหนังสือแต่อย่างเดียวนอกจากนี้ผู้ปกครองพึงตระหนักว่า การเรียนรู้เป็นบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองซึ่งมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดเด็ก ใช้ชีวิตร่วมกับเด็ก ๆ ในกิจกรรมที่หลากหลายและในประการสำคัญเป็นการเรียนรู้ในวิถีชีวิตจริงเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบ การสังเกตพฤติกรรมของผู้ปกครอง การพูดคุยสนทนากันของสมาชิกในครอบครัว การทำงานร่วมกัน เป็นต้น ผู้ปกครองควรให้ความสนใจในการริเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ผู้ปกครองควรศึกษาและทำความเข้าใจสมาชิกที่มีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้ค้นพบความสนใจ วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของตน

สุนทร โคตรบรรเทา (2543, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึงการเลี้ยงลูกให้เป็นคนเก่งไว้ว่า การที่จะมีลูกเป็นคนเก่งย่อมเริ่มต้นจากการมีพ่อแม่เป็นคนเก่งเสียก่อน นักวิจัยหลายท่านกล่าวว่าพ่อแม่ไม่ได้สร้างความเก่งให้เกิดขึ้นในตัวลูกได้ เพราะพ่อแม่ทำไม่ได้และไม่จำเป็น โดยที่จริงแล้วไม่มีเด็กคนใดในโลกนี้ที่เกิดมาเป็นคนโง่ ยกเว้นเด็กที่เกิดมาพิการทางสมองมาตั้งแต่เด็ก ฉะนั้นเด็กทุกคนเกิดมามีสิทธิ์ที่จะเป็นคนเก่งได้ทั้งสิ้น แต่มีข้อจำกัดในการพัฒนาความเก่งของเด็กก็คือเด็กถูกสอนให้เป็นคนไม่เก่งคอยระวังไม่ให้ทำอะไรในทางสร้างสรรค์ และไม่ให้มีประสิทธิภาพทางสังคม เด็กได้เรียนสิ่งเหล่านี้เพราะผู้ใหญ่สอนให้เขาเป็นเช่นนั้น ผู้ใหญ่คอยแทรกแซงและทำลายสิ่งที่จะให้เด็กกลายเป็นคนเก่งในอนาคต ผู้ใหญ่เองเป็นคนสอนให้เด็กไม่ค่อยเห็นคุณค่าของมันสมอง และให้เด็กดูถูกความสามารถของตนเอง บทเรียนผิด ๆ เหล่านี้เราได้สอนเด็กมาแล้วอย่างดีและสอนมาตั้งแต่เด็กตัวเล็ก ๆ เมื่อเด็กมีอายุที่สามารถจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้มากพอสมควรแล้ว พื้นฐานทางทัศนคติและความเชื่อต่างๆ ที่จะขัดขวางความเจริญงอกงามทางสติปัญญาของ ถ่วงความคิดสร้างสรรค์และบั่นทอนความสำเร็จทางด้านสังคมเหล่านี้จะสมบูรณ์เมื่อเด็กโตขึ้น

รอกเวล โรเบิร์ต, ลินดา, และมารี (Rockwell, Robert, Lynda & Mary, 1997, pp.5-9) ได้กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนสรุปได้ว่า การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ของนักเรียนและโรงเรียนมีผลต่อการพัฒนาการเรียนมาก สภาพสังคมปัจจุบันอันซับซ้อน ผู้ปกครองไม่ทันต่อความสามารถของเด็ก ปัจจุบันเด็กได้พัฒนาทางด้านสรีระ อารมณ์และสุขภาพไปอย่างรวดเร็ว ส่วนการเรียนก็มีมากมายหลายสาขาวิชา ยิ่งทำให้ผู้ปกครองลำบากที่จะเลือกสาขาวิชาที่ดีที่สุดสำหรับลูกเขา ด้วยเหตุผลดังกล่าวบ้านกับโรงเรียนจึงร่วมมือกันทำหน้าที่เสนอตัวเลือกที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก เช่น สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรี และอื่นๆ เป็นต้น

สรุป บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอาจทำได้หลายแนวทาง ซึ่งผู้ปกครองต้องรับรู้และทำความเข้าใจในบทบาทของตน และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก เพราะผู้ปกครองมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องการศึกษาของเด็กโดยตรง

2. ทฤษฎีและความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ชูชาติ พวงสมจิตร (2540, หน้า 56-60) มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ แต่ก็ไม่ได้หมายถึงจะเป็นการตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น และควรตัดสินใจยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมนั้นด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงาน ผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน

อุทัย คุลยเกษม,และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540, หน้า 84-87) ศึกษากระบวนการศึกษากับชุมชน พบว่า การศึกษาของชุมชนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองต้องเข้าใจตรงกันในด้านกระบวนการเรียนรู้ จะต้องมีการร่วมคิด ร่วมวางแผน และทำงานร่วมกันต้องมีการแสวงหาความรู้ ความคิด กำลังใจ ประสบการณ์ บทเรียน งบประมาณจากภายนอกเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือ พัฒนาความร่วมมือไปสู่การผลักดันทางการศึกษาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เกิดความสัมพันธ์กันช่วยกำจัดอุปสรรคของการศึกษาของการศึกษาให้ลดน้อยหรือหมดไปเช่น ปัญหาขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร สถานที่ อุปกรณ์

เสริมศักดิ์ วิตลาภรณ์,และคนอื่นๆ (2541, หน้า 183-184) ได้เสนอแนวคิดในการที่จะกำหนดว่าเมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดในการตัดสินใจ ตัวแบบการมีส่วนร่วมและปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สมพงษ์ เกษมสิน (2541, หน้า 72) ได้ให้ความหมายว่า การที่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทั้งในด้านแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างพลังจิตใจให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบเป้าหมายของงาน และกำหนดให้มีการเข้าร่วมงานโดยมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่คิดค้นปัญหาการวางแผนปฏิบัติงานดูแลกำกับตลอดจนผลติดตาม

เกษม วัฒนชัย (2543, หน้า 5) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งในด้านการศึกษา ครอบครัวและการดำรงชีวิต ดังนั้นเทคนิคกระบวนการแนะแนวเข้ามามีส่วน

ร่วมในการช่วยเหลือพัฒนาเด็กก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างระบบเครือข่าย และแนว ซึ่งหากจะ
ได้ผลควรประกอบด้วยระบบเครือข่าย 5 ชั้นคือ

ขั้นที่ 1 เด็กและเยาวชน จะต้องได้รับความรู้และพัฒนาทักษะในการพึ่งตนเองและ
พัฒนาตนเองได้

ขั้นที่ 2 บ้านหรือครอบครัวจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของสังคมในการสร้างความ
เข้มแข็งและพัฒนาเด็กไปในทิศทางที่ต้องการ ทั้งนี้ควรนำครอบครัวที่ประสบความสำเร็จและ
ล้มเหลวอันนำมาเป็นตัวอย่างหรือเป็นทรัพยากรในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง
เพื่อช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาทางสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่
สังคม

ขั้นที่ 3 ชุมชน จะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของสังคมในการสร้างความเข้มแข็งและ
ช่วยส่งเสริมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมให้ดีได้จึงควรประสานความร่วมมือและนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ขั้นที่ 4 โรงเรียน จะเป็นเครือข่ายและแนวที่สำคัญ โดยผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ
ในการสร้างระบบการแนะแนวในโรงเรียนให้เข้มแข็ง

ขั้นที่ 5 โรงพยาบาล เป็นเครือข่ายและแนวอันประกอบด้วยนักจิตวิทยาจิตแพทย์
ซึ่งจะรับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานการแนะแนว
จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายคือผู้บริหาร ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และชุมชน

วิรัตน์ บัวขาว (2543, หน้า 3-7) กล่าวว่า ผู้ปกครอง /ชุมชนซึ่งเป็นผู้รับบริการการ
ปฏิรูปการศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายไม่ได้หากผู้ปกครองและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ หลาย
ฝ่ายต่างเรียกร้องให้คืนการศึกษาให้ประชาชน เพราะการศึกษาที่ล้มเหลวแปลกแยก (Alienation)
จากชุมชน ซึ่งในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ การศึกษาเป็นบทบาทของชุมชนเผ่าต่าง ๆ มา
เนิ่นนาน

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2543, หน้า 8-9,16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้รักและ
ผูกพันกับงานอันจะนำไปสู่จุดเริ่มต้นขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เป้าหมายการพัฒนาการศึกษา
ไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา มีรูปแบบการบริหารจัดการที่มุ่งการบริหารระบบ
คุณภาพพร้อมทั้งให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการกำกับและส่งเสริม
สนับสนุนกิจกรรมสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาการประสานความสัมพันธ์กับ
พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน มีการประชุมชี้แจง มีระบบการรายงานให้ทราบทุกเดือน มีการทำ
กิจกรรมร่วมกัน พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมปฏิบัติจริงของบุตรหลาน พ่อแม่
ผู้ปกครองเยี่ยมชั้นเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองร่วมประเมินหลักสูตร การจัดกิจกรรมของชั้นเรียน
พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นกรรมการชั้นเรียน

อมรวิชัย นครเทพ (2543, หน้า 29-30) กล่าวว่า "การแสวงหา" ซึ่งให้เห็นกระบวนการ
ทัศน์ร่วมสมัยที่เป็นไปในแนวทางของการให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีสิทธิมีเสียงในการจัดการศึกษา

มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากหลายประเทศที่ได้มีการปรับตัวปรับเปลี่ยนแนวทางสังคมต่างๆ ให้เอื้อต่อรูปแบบการศึกษาทางเลือกเช่นนี้มากขึ้น โดยเฉพาะเงื่อนไขในเชิงกฎหมายเพื่อให้โอกาสพ่อแม่ผู้ปกครองเขามีส่วนสร้างสรรค์การเรียนรู้ให้บุตรหลานดังกล่าวประกาศว่าด้วย สิทธิมนุษยชนขององค์การ สหประชาชาติ (United Nation Universal Declaration of Human right) ที่ได้ประกาศว่า "บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาโดยที่การศึกษาพึงจัดให้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์สูงสุด ทั้งนี้ผู้ปกครองพึงมีสิทธิในเบื้องต้นที่จะเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมแก่บุตรหลานของตน"

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับบ้าน หรือผู้ปกครองต้องสร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีกิจกรรมทำร่วมกัน ความใกล้ชิดของบ้านหรือผู้ปกครองกับนักเรียนมีผลกระทบต่อตัวนักเรียน ผู้ปกครองจึงควรให้ความสนใจดูแลนักเรียน มีการติดต่อกับโรงเรียนตลอดเวลาเพื่อร่วมมือพัฒนางานโรงเรียน ร่วมกันพัฒนางานโรงเรียนและร่วมกันดูแลนักเรียน ผู้ปกครองจึงควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน หรือให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน

ความต้องการในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน

1. ความหมายความสนใจ

ปรียามณี หวันทือก (2544, หน้า 35) กล่าวถึงความสนใจไว้ว่า ความสนใจเป็นลักษณะที่มีจิตใจจดจ่ออยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความสนใจนี้เมื่อเกิดนานๆ เข้า ก่อให้เกิดความตั้งใจได้ ด้วยเหตุนี้เด็กที่มีความสนใจในการเรียนจะทำให้เกิดความสนใจเรียนด้วย

ปิยะนุช ประจักษ์จิตต์ (2545) กล่าวว่า ความสนใจในการรับรู้ คือ สภาวะของร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะรับรู้ข้อมูลต่างๆ จากสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการขั้นแรกของการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขึ้นเป็นความคิดรวบยอด (concept) ในกระบวนการรับรู้ และเป็นตัวกำหนดความสนใจในการรับรู้สิ่งเร้าตัวหนึ่ง

วรรณิ โสมประยูร (2543, หน้า 91) กล่าวว่า ความสนใจเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้คนมีความตั้งใจต่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลทำให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าครูสามารถสร้างความสนใจให้เกิดกับนักเรียนได้ นักเรียนก็จะตั้งใจฝึกทักษะนั้นอย่างจริงจัง ความสนใจเป็นเรื่องของจิตใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอยากเรียนรู้หรือไม่ ซึ่งเป็นรากฐานของจิตใจอย่างแท้จริง

ล้วน สายยศ,และอังคณา สายยศ (2548, หน้า 24) ได้สรุปถึงความสนใจว่าเป็นความรู้สึก ชื่อชอบกิจกรรมหนึ่งมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ เป้าของความรู้สึกเป็นกิจกรรมดังนั้น ความรู้สึกใดๆ ที่มีต่อเป้าที่เป็นกิจกรรม ถือว่าเป็นความสนใจ การมองความสนใจจึงอาจเปรียบเทียบกิจกรรมที่เขาชื่นชอบ 2 อย่าง เช่น เด็กคนหนึ่งชอบร้องเพลงมากกว่าการทำโจทย์คณิตศาสตร์ แปลว่า เด็กคนนี้สนใจร้องเพลงมากกว่ากิจกรรมเกี่ยวกับเลขคณิต บางคนอาจ

สังเกตได้จากการทุ่มเวลาเพื่อทำอะไรบางอย่างเช่น วาดภาพ อ่านหนังสือ ปลูกต้นไม้ เป็นต้น จากการกระทำที่เขาชอบอย่างโดดเด่นหรือประพฤติดีปฏิบัติสิ่งนั้นเป็นประจำ สามารถจำแนกได้ว่าเขาชอบอะไรมากที่สุดได้นั้นก็คือสิ่งที่เขาสนใจ

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2547, หน้า 5) กล่าวถึงความสำคัญ ความสนใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สามารถส่งผลถึงความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งรวมไปถึงการเริ่มเรียนสิ่งต่างๆ ต่อไป หากสามารถปลูกฝังลักษณะนี้ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยได้แล้ว จะเป็นการวางพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีในวัยต่อไป และยังสามารถส่งผลถึงพัฒนาการทั้งทางอารมณ์ สติปัญญา และบุคลิกภาพของเด็กด้วย

สรุปได้ว่า ความสนใจ หมายถึง อาการที่แสดงออกจากความรู้สึกชอบเอาใจใส่จดจ่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แสดงออกถึงความอยากรู้ อยากร่วมผัส กระตือรือร้นในการกระทำในสิ่งนั้นๆ นอกจากนี้ความสนใจยังมีอิทธิพลในการที่จะทำให้การกระทำนั้นบรรลุถึงความมุ่งหมายอีกด้วย

2. ความสำคัญความสนใจ

บงกช สัมพันธ์ (2549, หน้า 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ความสนใจซึ่งเกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ความสนใจนั้นเกิดขึ้นจากความพร้อม ความต้องการและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
2. ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะทุกคนจะมีความสนใจสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน
3. ความสนใจนั้นมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสุขภาพของร่างกาย เด็กจะสนใจในสิ่งใดเป็นระยะสั้น หรือระยะยาวขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกาย
4. ความสนใจเฉพาะอย่างนั้นอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวัย และเวลาของแต่ละบุคคล แต่แบบแผนของความสนใจค่อนข้างคงที่ ทำให้การวัดความสนใจช่วยทำนายความสนใจในอนาคตของคนได้
5. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสภาพทางจิตใจ และเชาวน์ปัญญาของบุคคลที่มีรับของเชาวน์ปัญญาค่าจะสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่มาก และไม่สลับซับซ้อนนัก ผิดกับผู้ที่ มีระดับของเชาวน์ปัญญาสูง มักจะสนใจหลายอย่างๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก
6. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับพื้นฐานทางประสบการณ์ของเด็ก เด็กจะสนใจเรื่องใดเด็กจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นพอสมควร ถ้าเด็กขาดประสบการณ์เด็กอาจไม่สนใจเป็นแต่เพียงอย่างรู้ อยากรูเห็นชั่วคราวแล้วก็เลิกความสนใจไป

ทองคุณ ทวดอาจ (2547, หน้า 48) ได้ให้ความสำคัญ ความสนใจไว้ดังนี้

1. ความสนใจที่เป็นลักษณะต่อเนื่องมาจากความสำเร็จในบางครั้งถ้าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงครั้งเดียว ย่อมมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ มีความสนใจงานลักษณะนั้นมากยิ่งขึ้น ในที่สุดผู้เรียนย่อมเรียนรู้สิ่งนั้นๆ ด้วยความตั้งใจที่จะทำอย่างนั้นอย่างจริงจัง

2. ความสนใจมีผลมาจากความต้องการ ถ้าบุคคลเกิดความต้องการต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้สนใจต่อสิ่งนั้นและมีผลทำให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นๆ เพราะบุคคลจะมีการเรียนรู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนา

3. ความสนใจที่เป็นผลเสียเนื่องมาจากความสามารถของบุคคลหรือความสนใจมาจากพรสวรรค์ที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ลักษณะความสนใจเช่นนี้ ทำให้บุคคลมีความตั้งใจในการเรียนรู้สิ่งนั้นได้เป็นอย่างดีและถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นปรากฏว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว

สรุปได้ว่า ความสนใจมีความสำคัญต่อความสำเร็จต่อการเรียนรู้ของบุคคล และลักษณะของความสนใจเป็นผลมาจากความสำเร็จในการทำกิจกรรม ความต้องการ และความสามารถที่แต่ละบุคคลมีอยู่

วิยะดา บัวเฟื่อน (2545, หน้า 13) ความสนใจมีความสำคัญต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เด็กจะต้องมีความสนใจก่อน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งครูอาจจะต้องอาศัยเทคนิควิธีการต่างๆ โดยการใช้สิ่งเร้า การเสริมแรงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความพอใจ เกิดความมุ่งมั่น และมีความสนใจได้ตลอดเวลาในขณะที่มีกิจกรรม

เยาวพา เดชะคุปต์ (2548, หน้า 75) กล่าวว่า การที่บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีมากน้อยเพียงใดต้องอาศัยความตั้งใจและความสนใจ เป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้เพราะในการเรียนรู้ใดๆ ก็ตามถ้าผู้เรียนขาดความตั้งใจ ขาดความสนใจที่จะเรียนรู้แล้วจะทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ในบางครั้งสิ่งใดให้ได้ผลดีจึงควรต้องเริ่มจาก ความตั้งใจและความสนใจที่จะอยากเรียนรู้สิ่งนั้นๆ ลักษณะของความสนใจที่จะเรียนรู้ มีลักษณะดังนี้

1. ความสนใจที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความสำเร็จ ในบางครั้งถ้าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงครั้งเดียว ย่อมมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจมีความสนใจในงานลักษณะนั้นมากขึ้น ในที่สุดผู้เรียนย่อมเรียนรู้สิ่งนั้น ด้วยความตั้งใจที่จะทำอย่างจริงจัง

2. ความสนใจที่เป็นผลเนื่องมาจากความต้องการถ้าบุคคลเกิดความต้องการต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะทำให้สนใจสิ่งนั้นๆ และมีผลทำให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นๆ เพราะบุคคลจะมีการเรียนรู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนมีความปรารถนา

3. ความสนใจที่เป็นผลเนื่องมาจากความสามารถของบุคคล หรือ ความสนใจที่เกิดจากพรสวรรค์ที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ลักษณะความสนใจ เช่นนี้ ทำให้บุคคลมีความตั้งใจในการเรียนรู้สิ่งนั้นได้เป็นอย่างดี และถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นจะปรากฏว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

สรุปว่าความสนใจมีความสำคัญต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เด็กจะต้องมีความสนใจก่อน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งครูอาจจะต้องอาศัยเทคนิควิธีการต่างๆ โดยการใช้สิ่งเร้า การเสริมแรงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความพอใจ เกิดความมุ่งมั่น และมีความสนใจได้ตลอดเวลาในขณะที่มีกิจกรรม

ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

1. ความหมายความมั่นคง

สุภางค์ จันทวานช,และวิศนี ศิลตระกูล (2543, หน้า 53-54) ได้กล่าวถึงความหมายของความมั่นคงของชีวิตมนุษย์โลก (global human see unity) หมายถึง การที่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ทั่วโลกสามารถดำรงชีวิตและทำมาหากินได้โดยปลอดภัยจากความหวาดกลัวภัยที่อาจจะคุกคามการอยู่รอด สุขภาพอนามัย การทำมาหากิน ตลอดจนความสุขสบายของเขาในโลก

ศิริรัตน์ แดงเครื่อง (2549, หน้า 19) ให้ความหมายของความมั่นคงว่า การที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การมีวิถีชีวิตที่ราบรื่น ตลอดจนการอยู่ดีกินดี และมาตรฐานการครองชีพ มีความปลอดภัย มีอิสระ โดยปราศจากความกลัวและความขาดแคลน

อัญมณี บุรณกานนท์ (2546, หน้า 58) ความมั่นคงว่า คือการที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

จิราลักษณ์ จงสถิตมัน (2546, หน้า 58-59) ให้ความหมายของ ความมั่นคง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเลือกสิ่งต่างๆ ได้อย่างปลอดภัยและมีอิสระมีความมั่นใจว่าโอกาสที่ตนเองได้รับในวันนี้จะไม่สูญหายไปเมื่อวันพรุ่งนี้มาถึง โดยที่ความมั่นคงของมนุษย์จะมี 2 ด้าน คือ การปลอดภัยจากภัยคุกคามที่แท้จริง เช่น ความหวาดหวั่น โรคร้ายไข้เจ็บและการถูกกดขี่ กับการคุ้มครองผู้คนที่พ้นจากภัยคุกคามหรือความแตกแยกกระจัดกระจายในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น ในรอบครัว สถานที่ทำงานหรือแม้แต่ในชุมชน

สรุปได้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่ให้มนุษย์นั้นมีชีวิตอยู่ในวันที่ มีสิทธิเสรีภาพที่พึงมีพึงได้ และความมั่นใจว่าจะไม่สูญเสียสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นไปในอนาคต มีสิทธิในการเข้าถึงสิ่งที่มีความจำเป็นต่อตนเองหรือมีความต้องการในการยังชีพ มั่นใจว่าชีวิตชุมชนประเทศชาติของตนและโลกนี้จะได้รับการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม

2. ความสำคัญของความมั่นคง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2548, หน้า 35 – 36) ได้ให้ความสำคัญของความมั่นคงไว้ดังนี้

1. ความมั่นคงทางสุขภาพ ได้แก่ความไม่เป็นโรคร้ายแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยถึงขั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นต้น

2. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีช่องทางเลี้ยงชีพ หรือมีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐานของตนเอง และครอบครัวอันประกอบด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อย โดยไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระเกิดกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร

3. ความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของครอบครัว และชุมชนความปลอดภัย ชีวิตและทรัพย์สิน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม เป็นต้น

4. ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ การมีสิทธิเสรีภาพเพียงพอไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม เสมอภาคในสังคมประเทศชาติ มีความปลอดภัยจากการรุกราน หรือการทำให้แตกสลาย เป็นต้น

5. ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อมโทรมจนเป็นปัญหา หรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่นๆ “ความมั่นคง” หลักๆ 5 ประการข้างต้น ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็น คนรวย คนจน คนชั้นสูง คนชั้นกลาง คนไทย คนในประเทศเกษตรกรรมประเทศอุตสาหกรรม คนใช้เทคโนโลยีเก่า คนใช้เทคโนโลยีใหม่

ฉันทนิชา อมรไชย (2548, หน้า 328 – 329) กล่าวถึงความสำคัญของความมั่นคงไว้ 3 ประการดังนี้

1. ความรู้สึกมั่นคงในการทำงานเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน กล่าว คือ เมื่อลูกจ้างมีหลักประกันในการทำงาน มีความแน่ใจว่าหากปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนแล้ว จะได้รับพิจารณาโดยไม่ลำเอียงย่อมเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน แต่ละบุคคลมีจุดมุ่งหมายในการทำงานแตกต่างกันบางคนต้องการทำงานสูงสุด หรือไม่มีอิสระแก่ตน บางคนต้องการเพียงรายได้เลี้ยงครอบครัวบางคนทำงานเพื่อเกียรติ ค่าไม่ว่าบุคคลจะทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายใดก็ตามหากงานนั้นไม่มีความมั่นคงทำงานอย่างไม่มีความสุข หรือไม่มีอิสระแก่ตน ต้องคอยหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา การมีสภาพการทำงานที่ดีรวมทั้งมีความมั่นคง

2. ความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน ช่วยให้ลูกจ้างมีขวัญกำลังใจ ผลงานของลูกจ้างที่มีขวัญเสียย่อมส่งผลงานของลูกจ้างที่มีขวัญดีไม่ได้ ความหวาดระแวงว่างานที่ตนทำอาจไม่ถูกใจผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาเอาเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่การงานเข้ามาเกี่ยวข้องในการทำงาน หรือระแวงว่าอาจถูกกลั่นแกล้งไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการทำงาน

3. เมื่อความรู้สึกมั่นคงในการทำงานเป็นเครื่องกระตุ้นให้การทำงานดีขึ้นและเป็นเครื่องบำรุงขวัญในการทำงานแล้ว ผลของการทำงานอันเป็นจุดหมายที่แท้จริงของการให้ความ

มันคงก็จะดีขึ้นเป็นเงาตามตัว ความมั่นใจหรือความสบายใจของลูกจ้างในการปฏิบัติงานโดยมีความมั่นคงนั้น เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์แก่นายจ้างโดยตรง

สุรางค์รัตน์ วศินารมณ (2543, หน้า 30) กล่าวว่าความสำคัญของความมั่นคง หรือคุณภาพชีวิตการทำงานไว้หลายประการ เช่น ความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับชีวิตการทำงานที่ประกอบด้วยค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน ประโยชน์เกื้อกูล บริการต่างๆ โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพและมนุษย์สัมพันธ์ ที่มีผลต่อความพึงพอใจ และแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังหมายถึงความมั่นคงหรือคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกับสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมที่ให้ความสำคัญหรือคุณภาพชีวิตการทำงาน ยังรวมถึงสภาพและการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ความมั่นคงมีความสำคัญต่อผู้ทำงานเพราะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และมีการดำรงชีพอย่างปกติโดยมีรายได้ เพื่อใช้จ่ายอย่างเพียงพอ สังคมก็จะสงบราบรื่น เพราะคนในสังคมมีความสุขต่องานที่ทำ มีกำลังใช้จ่ายใช้สอย ไม่เป็นภาระต่อสังคม ทำให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

เกียรติยศชื่อเสียง

1. ความหมายของชื่อเสียงของโรงเรียน

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2546, หน้า 96) กล่าวว่า ชื่อเสียงของโรงเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีแล้วสามารถสร้างชื่อเสียงในด้านงานวิชาการ นักเรียนสามารถชนะเลิศในการแข่งขันในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้ปกครองและครู

ทองเดิน เผ่าดี (2547, หน้า 5) กล่าวว่า ชื่อเสียงของโรงเรียนหมายถึง เกียรติยศความสำเร็จ รางวัลด้านต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับมาจากผู้บริหาร ครู นักเรียนทั้งปัจจุบันและศิษย์เก่า

สรุปได้ว่า ชื่อเสียงของโรงเรียน หมายถึง เกียรติยศ ความสำเร็จ รางวัลด้านต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับมาจากผู้บริหาร ครู นักเรียนทั้งปัจจุบันและศิษย์เก่า และความสำเร็จในด้านต่างๆ ของการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนจากการเรียนรู้จากครู สิ่งแวดล้อม สังคมรอบด้านของนักเรียน

2. ความสำคัญของชื่อเสียงของโรงเรียน

พรรณแพ็ญแข อุดลยพันธ์, 2545, หน้า 18 – 19) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีชื่อเสียงต้องมีชื่อเสียงทางด้านต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อเสียงด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่โรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียนมุ่งหวัง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงถึงคุณภาพของโรงเรียนและนักเรียนเป็น

ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงนำมาซึ่งชื่อเสียงของโรงเรียน

2. ชื่อเสียงด้านกีฬา กีฬาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าในตัวทั้งสิ้นจะช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมให้นักเรียนโรงเรียนเอกชน จัดการศึกษาที่ดีให้การสนับสนุนด้านการกีฬา และพัฒนา นักเรียนด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นกิจกรรมนันทนาการ สำหรับพักผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยฝึกการตัดสินใจและรู้จักคิดแก้ปัญหา ตลอดจนมีสมาธิที่ดี ช่วยฝึกให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ รู้จักให้อภัย มีความกล้าหาญ อดทน อดกลั้น ย่อม เป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ในการพิจารณาส่งบุตรหลานเข้าเรียน เพราะ นอกจากได้ความรู้ด้านวิชาการแล้ว ยังได้ความรู้ทักษะด้านการกีฬาอีกด้วย

3. ด้านดนตรี ดนตรีเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยเสริมสร้างพัฒนาและปลูกฝังเจตคติอันดี ให้แก่นักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ รู้จักการทำงานอย่างเป็นระบบ โรงเรียนเอกชน บางแห่งให้การสนับสนุน สอนวิชาดนตรีให้กับนักเรียนที่มีความสนใจ อาจจัดในลักษณะวงดนตรี ไทย วงดุริยางค์ให้นักเรียนเกิดทักษะความชำนาญ แล้วส่งเข้าประกวดระหว่างโรงเรียนหรือส่ง แข่งขันระดับประเทศให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป จะเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนได้ นักเรียนที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในการร้องเพลง เป็น นักแสดง หากโรงเรียนให้การส่งเสริมจัดกิจกรรมการแข่งขัน ประกวดร้องเพลง หรือจัดการแสดง ละครเวทีในโอกาสต่างๆ จนนักเรียนสามารถเป็นนักร้องนักแสดงที่มีชื่อเสียง จะเป็นสิ่งที่ช่วย ดึงดูดความสนใจจากผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น

วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์ (2545, หน้า 46) จากการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจ ของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนคาทอลิก พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโรงเรียนคาทอลิก 4 ด้าน ผู้ปกครองพอใจมากที่สุดด้านชื่อเสียงของโรงเรียนในเครือคาทอลิก ผู้ปกครองมี ความรู้สึกที่โรงเรียนคาทอลิกได้รับการยอมรับจากสังคมไทย มีศักยภาพพร้อมในการพัฒนา นักเรียน รู้สึกมั่นใจในเกียรติภูมิของโรงเรียน โรงเรียนมีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยอย่าง ต่อเนื่อง มีระดับความเป็นสากลสูง มีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาต่างประเทศ มีความเชื่อถือ ทางคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ เป็นโรงเรียนระดับชั้นนำของประเทศ มีผลงานที่สร้าง ชื่อเสียงอย่างเด่นชัด และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีต่อนักเรียน ตลอดจนศิษย์เก่าสร้างชื่อเสียง ให้กับประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุป การที่โรงเรียนจะมีชื่อเสียงได้นั้น ผู้บริหารต้องสร้างความเป็นเลิศ ทางการศึกษาโดยเฉพาะทางด้านวิชาการที่สร้างชื่อเสียง ผลงาน เกียรติยศ ความภาคภูมิใจ ให้แก่โรงเรียนและได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งปรากฏออกมาให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เห็น ผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้ปกครองจะนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับ นักเรียน

บุคคลที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของบุคคล

ยรรยง โตจินดา (2543, หน้า 113) กล่าวว่าบุคคล หมายถึงบุคคลในระดับโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียนว่า ทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนเลือดของสถาบันเพราะ ทรัพยากรมนุษย์จะดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียน พัฒนาและนำแผนออกใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและยังช่วยปรับปรุงแผนและความเป็นจริงเข้าด้วยกัน

พนัส หันนาคินทร์ (2543, หน้า 7) กล่าวว่า บุคคลถือเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้องค์การสามารถใช้ประโยชน์จากบุคคลที่มาร่วมในกิจกรรมขององค์การได้อย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันองค์การก็จะเอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลเหล่านั้นได้ตามความต้องการ

กิตติมา ปรีดีติลล (2546, หน้า 82) กล่าวว่า บุคคล ความหมายของบุคคลเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ และดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนนโยบายในส่วนตัวของบุคคลที่ปฏิบัติงาน ตั้งแต่การสรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ให้มีจำนวนเพียงพอต่องานเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์เต็มที่ รวมไปถึงการบำรุงรักษาและส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของผู้ปฏิบัติให้ปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จ

สิงห์โต โพธิ์ซี (2549, หน้า 55) กล่าวว่า บุคคลมีความหมายในการจัดการให้บุคคล ในหน่วยงานทุกตำแหน่งปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบุคคลเหล่านั้นถึงเห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่างานบุคคล หมายถึง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ความสำคัญของบุคคล

สมาน รังสิโยภฤกษ์ (2543, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของบุคคลว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์การหรือหน่วยงาน นับตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงานการบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการพิจารณาบุคคลพ้นจากงาน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2545, หน้า 113) กล่าวถึงความสำคัญของบุคคลในระบบโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ว่า ทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนเลือดของสถาบันเพราะทรัพยากรมนุษย์จะดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียน พัฒนาและนำแผนออกใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและยังช่วยปรับแผนและความเป็นจริงเข้าด้วยกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545, หน้า 7) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคลว่า บุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารการศึกษาในกระบวนการบริหาร จึงได้กำหนดให้การบริหารบุคคลเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานสามารถดึงดูดและบำรุงรักษาความดี มีความรู้ความสามารถไว้ใน
 คมรัตน์ หลูปรีชาเศรษฐ (2549, หน้า 29 – 30) ให้ความสำคัญของงานบุคคลไว้
 ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เพราะ การบริหารงานบุคคลเป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่างๆ เพื่อแสวงหาวิธีให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามา
2. ทำงานในองค์การ เมื่อองค์การได้บุคคล ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์การเจริญเติบโต และพัฒนายิ่งขึ้น
3. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ ชำนาญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความจงรักภักดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงาน
4. ช่วยส่งเสริมความมั่นคงแก่สังคม และประเทศชาติ ถ้าการบริหารงานบุคคลดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์การ และผู้ปฏิบัติงานทำให้สภาพสังคมโดยรวมมีความสุข ความเข้าใจที่ดีต่อกัน จากความสำคัญของงานบุคคลข้างต้น พบว่า ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งฝ่ายขององค์การ และผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาในเรื่องนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารภายในองค์การ หน่วยงานให้มากที่สุดและนานที่สุด เท่าที่หน่วยงานต้องการ การกระทำเช่นนี้หน่วยงานจะต้องมีการบริหารงานบุคคลที่ดี

สรุปได้ว่า บุคคลมีความสำคัญกับงานบริการบุคคลในระบบโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ว่า ทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนเลือดของสถาบันเพราะทรัพยากรมนุษย์จะดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน พัฒนาและนำแผนออกใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและยังช่วยปรับแผนและความเป็นจริงเข้าด้วยกัน

ความจำเป็นบางประการ

1. ความหมายของความจำเป็น

วิชาญ อธิชัยกุล (2544, หน้า 35) ได้ให้ความหมายของ ความจำเป็น (Need) หมายถึง สถานการณ์ที่พฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปนี้อาจสูงหรือต่ำ มากหรือน้อยกว่า จากมาตรฐานที่กำหนด

พัฒนา นุศรีอัน (2547, หน้า 35) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นเป็นช่องทางที่ต้องการต่อเติม ซึ่งเป็นช่องระหว่างสถานการณ์ที่กำลังเป็นอยู่จริงกับสถานการณ์ที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น การประเมินความจำเป็นกระบวนการที่มีรูปแบบของการดำเนินการจำแนกแยกแยะวิจัย และคัดเลือกความจำเป็นเพื่อการหาแนวทางตอบสนองหรือแก้ไขต่อไปความจำเป็นที่

กล่าวถึงนั้นเป็นช่วงของผลที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่ช่องว่างที่เป็นความจำเป็นในเรื่องของปัจจัยการผลิต วิธีการ กระบวนการ ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข

สุชิน เหลืองอุทัย (2548, หน้า 58 – 59) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นขั้นต่ำที่สุดที่ทุกคนในชุมชนควรมีหรือควรจะเป็นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามควร โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนในชนบทสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตทำได้อย่างน้อยบรรลุขั้นต่ำตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า ความจำเป็น หมายถึง ช่องว่างที่ต้องการต่อเติม ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างสถานการณ์ที่กำลังเป็นอยู่จริงกับสถานการณ์ที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน และเป็นกระบวนการที่มีรูปแบบที่ดำเนินการจำแนกแยกแยะ วิจัยและคัดเลือกความจำเป็นเพื่อการพัฒนาแนวทางตอบสนองหรือแก้ไข

2. ความสำคัญความจำเป็น

ยาวลักษณ์ ทศนิยมภักดิ์ (2544, หน้า 60) ความสำคัญของความจำเป็นคือ การฝึกอบรมสามารถแก้ไขปัญหาด้วยการฝึกอบรม ปัญหาหรือข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นปัญหาในด้านที่ปฏิบัติงานหย่อนประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงาน มีการนำเทคนิควิชาการเครื่องมือเครื่องใช้ใหม่มาใช้ในหน่วยงาน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรสำหรับตำแหน่งในระดับสูงขึ้น

สารท ทองปัดย์ (2544, หน้า 30) กล่าวว่าความสำคัญของความจำเป็น หมายถึง ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการช่วยในการแก้ปัญหา หรืออุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันได้ตามมาตรฐานที่วางไว้ หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงปรับปรุงทัศนคติ และพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบทบาทที่ดำรงอยู่ขณะนั้น

เจษฎา ธนาสิทธิพันธ์กุล (2547, หน้า 30) กล่าวว่าความสำคัญของความจำเป็น หมายถึงความจำเป็นในการฝึกอบรมอาจจะเกิดขึ้น เมื่อมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างไปจากสถานการณ์ที่ต้องการหรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความชำนาญ หรือความคิดเห็นขึ้นให้ตัวบุคคลแล้ว จะก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ต้องการ

สรุปได้ว่าความจำเป็น หมายถึง ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการช่วยในการแก้ปัญหา หรืออุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันได้ตามมาตรฐานที่วางไว้ หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงปรับปรุงทัศนคติ และพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบทบาทที่ดำรงอยู่ขณะนั้น

สภาพภาพของผู้ปกครอง

การศึกษาผู้ปกครอง คือ การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่

จะ ประกอบกรงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็นด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต เป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อวิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกันการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย

อาชีพผู้ปกครอง หมายถึง อาชีพอิสระเป็นงานอาชีพที่แต่ละบุคคลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องไปรับจ้างผู้อื่นเสมอไป หรือจะไปรับจ้างก็ทำได้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพในการพัฒนาความสำเร็จในงานอาชีพ

รายได้ผู้ปกครอง หมายถึง ผลตอบแทนจากการผลิตสินค้าและบริการที่บุคคลได้รับไม่ว่าจะเป็นรูปของตัวเงินหรือสิ่งของ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การประกอบกิจการส่วนตัวต่าง ๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธุรกิจของตนเองไม่ว่าธุรกิจนั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ซึ่งผู้ประกอบการสามารถที่จะกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินงานของตัวเองได้ตามความเหมาะสม ไม่มีเงินเดือนหรือมีรายได้ที่แน่นอนตายตัว ผลตอบแทนคือเงินกำไรจากการลงทุนนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จงจิตต์ อ่ำสาธิตกา (2541, บทคัดย่อ) พบว่า องค์กรประกอบที่เป็นแรงจูงใจและความมั่นใจในการเลือกเรียนครู ของนิสิตวิทยาลัยการศึกษาปฐมวัย บางแสน และนิติตคณะ ศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จบชั้น ม.ศ. 5 โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนิติตคณะวิทยาลัยวิชาการมีความมั่นใจในการเลือกเป็นครูน้อยกว่านิติตคณะศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านชื่อเสียงสถาบันเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง

มานิตย์ บุญชุ่มใจ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการเรียนการสอนเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้ว่า เนื้อหาของหลักสูตรครูผู้สอนวิชาเกษตรมีความต้องการอบรมวิชาเกษตร ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตร วิธีการสอนนั้นเห็นว่าการสอนแบบสาธิต มีความเหมาะสมมากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอนะของครูผู้สอนวิชาเกษตรในพื้นที่เป้าหมายคือ เนื้อหาของหลักสูตรไม่มีความเหมาะสมกับสถานที่และนักเรียนบางแห่งควรที่จะปรับปรุง

หลักสูตรให้เหมาะสมเพิ่มเนื้อหาวิทยาการสมัยใหม่เข้าไปสถานที่ฝึกปฏิบัติการมีไม่พอเพียงงบประมาณมีน้อย

ยุทธศักดิ์ ยารังสี (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอาชีพโรงเรียนกรมสามัญศึกษา อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนจำนวนรายวิชาเปิดสอนมีจำนวนน้อย ขึ้นอยู่กับครู วัสดุ อุปกรณ์ ไม่มีการติดต่อใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนไม่ทราบหลักสูตรวิชาอาชีพ และ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูวิชาอาชีพได้เพิ่มพูนความรู้ จัดสรรงบประมาณค่าวัสดุฝึกในรายวิชาอย่างเหมาะสม ควรเน้นนักเรียนนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนอย่างเสรี ทำบัญชีรายชื่อแหล่งวิทยาการ เชิญมาเป็นผู้ช่วยสอนควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร นโยบายวิชาอาชีพให้ชุมชนทราบ จัดตลาดนัดผลผลิตอาชีพในท้องถิ่น

นิเวศน์ อินตารัตน์ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาของครูเกษตรต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนาอาชีพเกษตรกรมีการปฏิบัติในการวางแผนการถ่ายทอดความรู้ ติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ มีการแนะแนวการประกอบอาชีพเกษตรกรสม่ำเสมอเป็นประจำ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า นโยบายของผู้บริหารควรมีการส่งเสริมวิชาชีพเท่าเทียมกับวิชาสามัญ ครูควรปรับปรุงวิธีสอนให้น่าสนใจ มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

อมรวิรัช นาครทรรพ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ในกระแสแห่งคุณภาพ โดยการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศต่าง ๆ ทั้งสิ้น 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสารศึกษาข้อมูลของประเทศต่าง ๆ และการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล Eric และ Internet โดยใช้เวลาในการสืบค้นและสังเคราะห์ ผลการวิจัยพบลักษณะร่วมกันของระบบการประกันคุณภาพของประเทศต่าง ๆ มีอิสระและสามารถตรวจสอบได้ ในทุกประเทศที่ศึกษามีการจัดตั้งหน่วยงานกลางระดับชาติและหน่วยงานอิสระขึ้นมาดูแลประสานงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยหัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพอยู่ที่การกระตุ้นสถาบันอุดมศึกษาให้มีกลไกตรวจสอบการทำงานของตนเอง ควบคู่ไปกับการตรวจสอบจากภายนอก สำหรับกลไกตรวจสอบจากภายนอกนั้นมักเน้นการใช้ประโยชน์จาก "เพื่อนร่วมวงการ" (peer) เป็นสำคัญ ปัจจัยสำคัญยิ่งในการประกันคุณภาพ คือ การมีและใช้ข้อมูลอย่างเต็มประสิทธิภาพและประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการประกันคุณภาพ คือ กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนการใช้ข้อมูลคุณภาพการศึกษาในการจัดสรรทรัพยากรอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษานั้นยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นเป็นลำดับ

สายัญ โยธียะ (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการหลักสูตรและการสอนวิชาอาชีพ ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เชียงใหม่ พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นวิชาเกษตรกรรม ทหกรรมและวิชาช่าง ในแผนการสอนมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และท้องถิ่น จัดประสงค์และเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่ม ในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้การสนทนา นำเข้าสู่มอบหมายงานกลุ่มทำหลังโรงเรียนเลิก การวัดผลและประเมินผลใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติงานและตรวจผลงานอุปสรรค ปัญหา ครูขาดเอกสารหลักสูตรและยังไม่เข้าใจ การจัดหลักสูตรการสอนตามรูปแบบกำหนดอาคารสถานที่ไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ขาดข้อมูลแหล่งวิทยากรท้องถิ่นงบประมาณไม่เพียงพอข้อเสนอแนะควรมีการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ โดยทำความเข้าใจให้ชัดเจน มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ นำนักเรียนไปฝึกงานนอกสถานที่ จัดให้มีสื่อการเรียนมากขึ้น ใช้วิทยากรท้องถิ่นช่วยสอนและจัดการศึกษา

วชิราภรณ์ สุรชนะสกุล (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาตามความคิดเห็นของ บุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยจำแนกตามตำแหน่ง และคณะวิชาที่สังกัด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ จำนวน 248 คน เป็นอาจารย์จำนวน 196 คนและเจ้าหน้าที่จำนวน 79 คน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามความคิดเห็นโดยรวมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน ยกเว้นด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005

ชลิศ ระหว่างบ้าน (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ภายใต้วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาและการเปรียบเทียบพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยเริ่มจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยความหมายของการตัดสินใจ แนวคิด และทฤษฎีการตัดสินใจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวความคิดของแทนเนบอมและชมิตท์ (Tannenbaum and Schmidt) ซึ่งได้กล่าวถึงแบบต่าง ๆ ในการตัดสินใจของผู้บริหาร 7 แบบด้วยกัน แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยปรับลดรูปแบบพฤติกรรมการตัดสินใจเหลือเพียง 5 แบบ ได้แก่ (1) ผู้บริหารตัดสินใจเองและแจ้งให้ครูทราบหรือนำไปปฏิบัติ (2) ผู้บริหารตัดสินใจเองแต่เปิดโอกาสให้ครูซักถามได้ (3) ผู้บริหารตัดสินใจเองโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากครูมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ (4) ผู้บริหารและครูร่วมกันตัดสินใจ และ (5) ผู้บริหารมอบหมายให้ครูตัดสินใจ จากนั้นได้กล่าวถึง องค์ประกอบการตัดสินใจ ประเภทการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจ วิธีการเชิงระบบมาใช้ในการตัดสินใจประสิทธิผลในการตัดสินใจ ในตอนที่สองนั้น ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสุดท้ายผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การตัดสินใจของผู้บริหารในรูปแบบต่างๆ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ไตรรัตน์ ยืนยง (2548, บทคัดย่อ) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ปัจจัยในการเลือกเรียน อาชีวศึกษาที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุด คือ ด้านสถานศึกษา นั่นคือ เลือกเรียนในสถานศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านและการคมนาคมสะดวก เลือกเรียนในสถานศึกษาที่มีเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัย เลือกเรียนในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เลือกเรียนในสถานศึกษาที่ศึกษาที่เมื่อจบไปแล้วสถานประกอบการรับเข้าทำงานมากและเลือกเรียนในสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี ในทางกลับกันปัจจัยที่นักเรียนให้ความสนใจน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านอาชีพและรายได้ของผู้ปกครอง อาจสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลได้มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือในการให้กู้ยืมเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งนักเรียนทุกคนที่มีความประสงค์จะขอกู้มีสิทธิที่จะได้รับการจัดสรรวงเงินทุกคน และยังมีกองทุนอีกหลายประเภท เพื่อส่งเสริมทางด้านการศึกษา จึงเป็นเหตุผลให้นักเรียนให้ความสำคัญกับปัจจัยข้อนี้น้อยที่สุด

บุษกร กรวิฑิต (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรวิฑิตศึกษา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรวิฑิตศึกษา ใช้การวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนกรวิฑิตศึกษา ระดับชั้นก่อนประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 716 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, F-test, ทดสอบ รายคู่ด้วยเซฟเฟ (Sheffe Method) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างมีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท สำหรับด้านปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรวิฑิตศึกษาสามารถเรียงลำดับความสำคัญปัจจัยได้ดังนี้ คือ 1) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม สภาพของอาคารเรียนและอาคารประกอบมีความมั่นคงแข็งแรง มีอากาศถ่ายเทสะดวกและโรงเรียนสามารถรักษาความสะอาดและ ความมีระเบียบเรียบร้อยได้เป็นอย่างดี 2) ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมประสบการณ์พิเศษต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ว่ายน้ำ อีเลคโตน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โรงเรียนมีการจัดการผ่อนชำระค่าเล่าเรียนให้ผู้ปกครองเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็น 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ความปลอดภัยของนักเรียน การจัดระบบและเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยของนักเรียน การตรวจเช็คการเข้าออกของบุคคลภายนอก การจัดเจ้าหน้าที่บริการความสะอาดแก่ผู้ปกครอง 4) ด้านบุคลากร ผู้บริหาร มีความเอาใจใส่ให้การดูแลนักเรียน และผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารโรงเรียน 5) ด้านวิชาการ การให้

การบ้านและแบบฝึกหัดแก่นักเรียนสม่ำเสมอ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 และผลการเปรียบเทียบ พบว่า 1) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ในปัจจัยด้านวิชาการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 2) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองระดับชั้นต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ในปัจจัยด้านบุคลากร 3) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนไม่แตกต่างกัน

พรรณเพ็ญแข อุดลยพันธ์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา และเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าสถานศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครอง ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้า สถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ รวม 7 ด้าน คือ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ค่าธรรมเนียมการเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน คุณลักษณะของครูที่ดี การจัดสภาพแวดล้อม ลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี และการอำนวยความสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่มใช้ค่า t และหาค่า ความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไปใช้ค่า F ผลการวิจัย พบว่า 1. ผู้ปกครองมีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในระดับต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ด้านคุณลักษณะของครูที่ดี ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ด้านสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนปัจจัยด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ผู้ปกครองให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง 2. เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษา เอกชนระดับประถมศึกษา พบว่า 2.1 ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน 2.2 ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกปัจจัยในการ ตัดสินใจเป็นรายด้านกับอายุพบว่า มีด้านคุณลักษณะของครูที่ดี และด้านการอำนวยความสะดวกและ การบริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 2.3 ผู้ปกครองที่มีฐานะที่เกี่ยวข้องต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน 2.4 ผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกปัจจัยในการตัดสินใจเป็นรายด้านกับวุฒิการศึกษาพบว่า ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 2.5 ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน สถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน 2.6 ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกัน มีการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน สถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกปัจจัย ในการตัดสินใจเป็นรายด้านกับรายได้พบว่า ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านคุณลักษณะของครูที่ดี และด้านลักษณะของโรงเรียน ประถมศึกษาที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

ยุวดี ชีโนดม (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา ต่อในระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา และเขตพื้นที่พัก อาศัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 268 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบน มาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบหาค่า ความแตกต่างเป็นรายคู่ของนิวแมนคูลส์ (Newman Kuels-test) และการทดสอบหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่าสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา ต่อโรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อ เปรียบเทียบความแตกต่างโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอาชีพ วุฒิการศึกษา รายได้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามระดับชั้นโดยรวม และด้านโรงเรียน วิชาการ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านบริการ ด้านตัวครูและด้านความสัมพันธ์กับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) รวมทั้งจำแนกตามเขตพื้นที่พักอาศัย พบว่า ด้าน โรงเรียนและด้านตัวครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยที่ด้านโรงเรียน ผู้ปกครองที่มีเขตพื้นที่อาศัยในจังหวัดชลบุรีมีสาเหตุในการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้า ศึกษาต่อโรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา แตกต่างจากผู้ปกครองที่เขตพื้นที่ พักอาศัยในตำบลแสนสุขและต่างจังหวัด โดยต่างจังหวัดมีสาเหตุในการตัดสินใจในด้านโรงเรียน สูงกว่าในจังหวัดชลบุรีและตำบลแสนสุข ส่วนในด้านตัวครู ผู้ปกครองที่มีเขตพื้นที่พักอาศัย

จำแนกตามสถานภาพ ระดับชั้น อาชีพ วุฒิการศึกษา รายได้ โดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเขตพื้นที่พักอาศัยโดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และรายด้านพบว่า ด้านโรงเรียนและตัวครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอสเซลล์ (Ezell, 1955, pp.217-222) ศึกษาเกี่ยวกับการมองอนาคตของเด็กมัธยมปลาย จำนวน 1,572 คน พบว่า นักเรียนชายสนใจประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม ส่วนนักเรียนหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับเสมียน การค้า การตกแต่ง และการบริการ แสดงให้เห็นว่าเพศมีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ส่วนการอยู่อาศัยในเขตบริการเกี่ยวข้องน้อยมาก เพราะนักศึกษาสามารถใช้บริการหอพักของสถาบันได้

เบทซ์ ,กินเจนสมิท,และเมนนี่ (Betz, Klingensmith, & Menne, 1970, pp.110–118) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจทางด้านวิชาการ การเรียนการสอน ซึ่งต่อมา สตาร์ และคนอื่นๆ (Starr, et al., 1972, pp.318–322) ได้ทำการศึกษาต่อเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันพบว่านักศึกษาต้องการได้รับความรู้ทางด้านวิชาการและสิ่งแวดล้อมของสถาบันเป็นตัวปัจจัยรองลงมา โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการกับสิ่งแวดล้อมของวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมของสถาบันโดยรวมมีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อตามลำดับดังนี้ (1) วิชาการ (2) การยอมรับ (3) ชื่อเสียงของวิทยาลัย (4) เอกลักษณ์ของวิทยาลัยด้านการกีฬาดนตรี และอื่นๆ

คอร์แมน (Korman, 1971, pp.339–342) ได้สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษามีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ของนักศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อม การควบคุม และความไม่ชัดเจนแน่นอนในการทำงานของสถาบัน พบว่าความพอใจสูงสุดที่มีต่อสถาบันเกิดจากการมีความเข้าใจในการทำงานของสถาบันค่อนข้างชัดเจนและจากที่เป็นบุคคลที่นำตนเองได้ดีและผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานของสถาบันมีความสำคัญต่อความพึงพอใจน้อยกว่าการควบคุมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่ากรณีที่นักศึกษาควบคุมตัวเองได้มากขึ้นจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของนักศึกษา ความรู้สึกว่าตนถูกควบคุม หรือคนอื่นมีอิทธิพลเหนือชีวิตของตนมีความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวิทยาลัย ถ้าความสอดคล้องกันระหว่างนักศึกษาและสถาบันมีมากเท่าใด ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันจะมีมากขึ้น จากการศึกษาพบว่านักศึกษาและอาจารย์มีความสอดคล้องกัน ในเรื่องการปฐมนิเทศ สิ่งแวดล้อม การบริหารและสาขาวิชาเอก และนักศึกษาที่มีความเห็นสอดคล้องกับวิทยาลัยสูงในเรื่องสิ่งแวดล้อมของ สถานศึกษา แสดงความพึงใจต่อวิทยาลัยมากกว่านักศึกษาที่มีความสอดคล้องปานกลางหรือสอดคล้องต่ำ

วอคเนอร์ (Wagner, 1979, p.1353) ได้ศึกษาความสนใจของนักเรียนมัธยมปลาย จำนวน 1,702 คน ในรัฐมิชิแกน ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1960 ถึง 1975 เกี่ยวกับการศึกษาต่อเพื่อนำไปสู่งานอาชีพ พบว่า เพศชายและหญิงมีความคล้ายคลึงกันในด้านการศึกษาต่ออันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพ

ไซม์อาแมน (Zaaiman, 1980, p.4563) ศึกษาเกี่ยวกับชายและหญิงที่มีความสนใจในการเลือกอาชีพโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครู เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ Field Interest Inventory (19 FI) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน

ไรซ์, และชไนเดอร์ (Rice & G.T.Schneider, 1994, pp.43-58) ได้ศึกษาพบว่า ในทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ.1980-1991) ซึ่งถือว่าเป็นทศวรรษแห่งการเสริมสร้างพลังอำนาจทางการศึกษา ครูในสหรัฐอเมริกาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งทำให้มีความพึงพอใจในงานมากขึ้นเช่นกัน

นิวตัน (Newton, 1999, pp.215-235) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบในการตรวจสอบคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาในราชอาณาจักร ตั้งแต่ปี 1993 – 1998 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบจากการใช้รูปแบบของการตรวจสอบภายนอก การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานของสถาบัน ผลการวิจัยพบว่า การใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการวัดการปฏิบัติหรือการดำเนินงานโดยองค์กรภายนอก เช่น รายงานการตรวจสอบและการประเมิน ของ Scottish Higher Educational Funding Council (SHEFC) และ Higher Education Quality Council (HEQC) และการตรวจสอบและประเมินผลภายในโดยคณะกรรมการ ตามการรับรู้และประสบการณ์ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของระบบคุณภาพและวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบและประเมิน ชี้ให้เห็นว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบและประเมินทั้งภายในและภายนอก การประเมินและตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ 2) การปรับปรุงคุณภาพสำหรับบุคลากรมีขอบเขตที่กว้าง ดังนั้น จึงไม่สามารถแยกส่วนของการปรับปรุงให้เป็นอิสระ ออกจากระบบการประกันคุณภาพได้ 3) การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งกว่าการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากร เนื่องจากเป็นผลผลิตของสถาบัน และ 4) ควรมีการเพิ่มหรือขยายการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น

จากงานวิจัยวิชาชีพเกษตรกรรมที่ดี ควรบรรจุเนื้อหาเฉพาะที่เกษตรกรต้องการนำไปปรับปรุงความเป็นอยู่ของเกษตรกรจริงๆ ไม่ควรจัดเกินความจำเป็น เพราะนอกจากจะสิ้นเปลืองงบประมาณเปลืองเกษตรกรอาจเกิดความเบื่อหน่ายและออกจากการฝึกอบรมหลายคัน หลักสูตร ที่จัดควรแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยแบ่งภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง แล้วตามด้วยภาคปฏิบัติ 2 ชั่วโมง เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และมีเวลาในการปฏิบัติงาน

จึงต้องการที่จะให้มีการเน้นทางภาคทฤษฎีปฏิบัติควบคู่ไป ตลอดจนมีการนำนักศึกษาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการฝึกอบรมจริงๆ มีการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมสร้างความรัก ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของสถาบัน จัดบรรยายภาคการเรียนการสอนให้ครบองค์ความรู้ การศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสถาบัน ถ้าสามารถปรับตัวได้นักศึกษาก็สามารถจะพัฒนาศักยภาพของตนได้ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ก็อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจอาจทำให้เกิดความรู้สึกหมดหวัง วิตกกังวลท้อแท้ ไม่มีความสุข ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนและบุคลิกภาพโดยรวม ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา การพัฒนานักศึกษาและการปรับตัวของนักศึกษาซึ่งจะมีผลต่อการเรียน ความพึงพอใจและความสุขในระหว่างศึกษาไว้หลายคน